

जि.प्र.का. भक्तपुर दर्ता नं. ६२/०६३/६४

थिमि टाइम्स

THIMI TIMES WEEKLY

साप्ताहिक

स्थायी लेखा नं. ३०२८६५५२३

वर्ष १७ अङ्क ४१ ने.सं. ११४४ असार २६ गते बुधवार, २०८१ 10 July 2024 Wednesday पृष्ठ ८ मूल्य रु १०/-

मध्यपुर थिमि पर्यटकीय गन्तब्यस्थल बन्न नसकेकोप्रति मेयरको चिन्ता

भक्तपुर । मध्यपुर थिमि नगरपालिकाका प्रमुख सुरेन्द्र श्रेष्ठले नगरपालिका पर्यटक प्रवर्द्धन गर्ने योजनामा अघि बढेको बताएका छन् । मध्यपुर थिमि नगर कला, संस्कृति र इतिहासको केन्द्र भएपनि पर्यटकीय गन्तब्यस्थल बन्न नसकेकोप्रति चिन्ता व्यक्त गर्दै उनले नगरपालिका पर्यटक प्रवर्द्धन गर्ने योजनामा अघि बढेको बताएका हुन् ।

शुक्रवार रफत सञ्चार क्लबले आयोजना गरेको “नगरपालिकाको विकास-निर्माण र सेवा प्रवाहसम्बन्धी अन्तर संवाद” कार्यक्रममा नगर प्रमुख श्रेष्ठले सम्पदा संरक्षणमा मध्यपुर थिमि नगरपालिकाले नमूनायोग्य सफलता प्राप्त गरेको प्रष्ट पारे । मध्यपुर थिमिमा विभिन्न सांस्कृतिक पर्वहरु धुमधामले मनाइने र रात्रीकालिन भजनले नगर क्षेत्र दिनहुँ गुञ्जयमान रहँदा पनि उल्लेखनीय पर्यटक तान्न नसकेको उनले गुनासो गरे । नगरपालिकाले बः फेस्टिबल, कृषी मेला, प्रदर्शनी, धिमे प्रतियोगिता लगायत प्रवर्धनात्मक कार्यक्रम गरी पर्यटक आकर्षित गर्ने प्रयास गरिरहेको र आन्तरिक पर्यटक प्रवर्द्धनमा यसले सहयोग पुगेको उनले खुलासा गरे । बाह्य पर्यटक तान्न प्रयास भैरहेको

उनको भनाइ छ । मेयर श्रेष्ठले आगामी कार्तिक महिनामा थिमि महोत्सव आयोजन गर्नुका साथै दिव्यश्वरी र राधेराधेमा सडक खाना महोत्सव गर्ने विशेष योजना रहेको उल्लेख गरे । आगामी आर्थिक वर्षको बजेटमा संघीय सरकारले मध्यपुर थिमि शहरको मौलिकता कायम राख्ने र बागमती प्रदेश सरकारले सम्पदा परिपथमा यस नगरलाई जोड्ने घोषणा गरेकामा सन्तोष व्यक्त गर्दै उनले पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने नगरपालिकाको नीतिमा यसले सहयोग पुर्याउने विश्वास व्यक्त गरे । दुई वर्षको कार्यकालमा पहिलो वर्ष नीति, नियम बनाउन लागेको र त्यही नीति, नियमको आधारमा अहिले नगरवासी लाभान्वित भइरहेका भन्दै उनले नगरवासीलाई सेवा पुर्याउने

बाँकी पेज ७ मा

प्रधानमन्त्री प्रचण्डले विश्वासको मत नपाए माओवादीले के गर्छ ?

काठमाडौँ । नेकपा एमालेले नेपाली कांग्रेससँग मिलेर अध्यक्ष के. पी. ओलीको नेतृत्वमा सरकार बनाउने सहमती गरेसँगै बतएमान सरकारलाई दिएको समर्थन फिर्ता लिएको छ । जसको कारण अत्यन्तमा परेका प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल ‘प्रचण्ड’ संविधान बमोजिम विश्वासको मत लिने तयारीमा छन् उनले संविधानको

धारा १००(२) बमोजिम असार २८ गते विश्वासको मत लिनका लागि संसदमा निवेदन दर्ता गराइसकेका छन् । गत असार १७ गते मध्यरात दुई ठुला दल कांग्रेस र एमाले मिलेर नयाँ सत्ता समीकरण बनाएको घोषणा गरिएको थियो ।

बाँकी पेज ७ मा

नेपालमा एआई प्रयोग सम्बन्धी अवधारणापत्र तयार पादै

काठमाडौँ । नेपाल सरकारले पहिलोपटक आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्स (एआई)को प्रयोग तथा अभ्यास सम्बन्धी अवधारणापत्र तयार गरेको छ । विश्वव्यापी रुपमा एआईको विकास र प्रयोग बढ्दै गए पनि नेपालमा यस सम्बन्धी कुनै नीति र कानून नभएकाले आवश्यक नीति र कानून निर्माणको आधार तय गर्न सरकारले अवधारणापत्र तयार गरेको हो । सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयले गठन गरेको प्राविधिक समितिले भण्डे पाँच महिना लामो अध्ययनपछि अवधारणापत्र तयार गरेको छ । सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्री रेखा शर्माको निर्देशानुसार मन्त्रालयले सहसचिव अनिलकुमार दत्तको संयोजकमा पाँच सदस्यीय प्राविधिक समिति गठन गरेको थियो । माघ ५ गते गठित समितिले अवधारणापत्र सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार पारेर मन्त्रालयमा पेश गरेको छ । प्रतिवेदनले एआईको

बाँकी पेज ७ मा

औषधि पसल अनुगमनमा: अनुगमन टोलीप्रति गैरजिम्मेवार भएपछि

भक्तपुर । भक्तपुर नगरपालिका अनुगमन समितिका संयोजक राजकृष्ण गोराले नेतृत्वमा औषधि कारखानाहरु मंगलबार अनुगमन गरियो । अनुगमनमा औषधि उद्योगमा सम्बन्धित कागजातहरु नराखेको पाइएको संयोजक गोराले बताउनुभयो । सिम्का ल्याबोरेटोरिज प्रा.लि. भक्तपुर दर्ता नविकरण गरी सम्बन्धित कागजात सहित तीन दिनभित्र लगवुक र रिपोर्टसहित नगरपालिकामा

बाँकी पेज ७ मा

हनुमन्तेमा डोजर प्रयोगले संकट समाधान !

भक्तपुर । हनुमन्ते खोलामा माटोको ढिस्को र फाहोरको थुप्रोको कारण खोलाको सतह माथिसम्म आएको र खोला साँघुरो थियो । जसको कारण वर्षामा पानीको बहाव माथिसम्म आउने आकलन गर्दै यस वर्ष खोलामा जम्मा भएको माटोको ढिस्को पन्छाउने कार्य डोजरको सहयोगबाट सम्पन्न गरेको थियो । साथै यसवर्ष अत्याधिक वर्षा हुने

प्रक्षेपण गरिएपनि मनसुन सक्रिय नहुँदा पर्याप्त वर्षा हुन सकेको थिएन र हनुमन्तेमा पानीको बहाव पनि बढेको थिएन ।

बाँकी पेज ७ मा

कानूनका विद्यार्थी ठीक देश सही दिशामा ठाउँमा रहे जाने

काठमाडौँ । कानून अध्ययन समाज नेपालको प्राविधिक सहयोगमा लेखापढी व्यवसायी समाजको आयोजनामा भएको १० दिने लेखापढी व्यवसायी परीक्षा तयारी कक्षाको एक समारोहबीच समापन भएको छ । भक्तपुर नगरपालिकाका प्रमुख एवम् कानून अध्ययन समाज नेपालका संस्थापक अध्यक्ष सुनिल प्रजापतिले देशमा कानुनी ज्ञान नभएकै कारण सरकारले देश चलाउन असमर्थ रहेको स्पष्ट पारे । उनले कानुनी क्षेत्रमा

पाइला टेकेपछि हरेक कुरालाई आलोचनात्मक दृष्टिकोणबाट हेर्नुपर्ने बताए । साथै नैतिकता, इमानदारिता र अनुशासनलाई अनिवार्य रुपमा अँगाल्नुपर्नेमा उनले जोड दिए । देशको सचेत नागरिक भएर काम गर्न जोड दिँदै उनले कानूनका विद्यार्थी ठीक ठाउँमा रहे देश सही दिशामा जाने औल्याए । उनले कानुनी क्षेत्रमा काम गर्दा हरेक प्रतिकूल अवस्थालाई अनुकूलतामा ल्याउन निरन्तर अध्ययन गर्न जोड दिए । उनले देशका मेडिकल माफिया,

तस्कर, ठेकेदार र कमिशनखोरहरु सत्तामा रहेकै कारण खप विश्वविद्यालय दिन आनाकानी गरेको बताउँदै कानुनी ज्ञाताहरुले राजनीतिक क्षेत्रमा राम्रोसँग काम नगरेकाले देश भन संकटतिर गएको बताए ।

कानून अध्ययन समाज नेपालका केन्द्रीय अध्यक्ष राम प्रसाद प्रजापतिले कानुनी गल्ती अक्षम्य हुने बताउँदै कानुनी क्षेत्रमा काम गर्दा निकै सतर्क हुनुपर्नेमा जोड दिए । दैनिक

बाँकी पेज ७ मा

दोलखालाई जिवन्त राख्न हाम्रो एकताको आवश्यकता ।

वि.के. श्रेष्ठ काठमाडौँ । प्राचीन ऐतिहासिक, धार्मिक एवम् साँस्कृतिक पृष्ठभूमिले भरिएको एक धरातल हो । जहाँ हिन्दू र बौद्ध धर्मको बाहुल्यता रहेको छ । साथै पछिल्लो दशकमा आएर अन्य धर्मको पनि आ-आफ्नै स्थायित्व रहेको छ । किरातकालीन सभ्यतादेखि रहेको पाटी, पोवा, धारा, गुफा, ओढार, कुवा र पँधेरोले प्राचीनताको व्याख्या गरिरहेको छ । जसको प्रमाणीकरण दोलखाको भीमसेन मन्दिर र त्यहाँ रहेका अनगिन्ती देव देवालय, बहाल, (बाहार), बहिल (बहिर), बिहार, चैत्य, स्तुपा, मञ्जुश्री प्रतीक चैत्य

(सेड्छा) र पहिले तिलिन्चो भनी नाम कहलाइएको मञ्जुश्री (मञ्जेश्वरी) सरस्वती मन्दिर परिसर जुन ठाउँलाई ‘मन्जेश्वरी’ पनि भन्ने गर्दछन् । दोलखाको हालको सीमाङ्कनको भीमेश्वर नगरपालिकाको ९ वटा वडाहरुमा विभाजन भएको छ । जुन साविकको आ-आफ्नै स्थलगत नामबाट पहिचान खुलेको थियो । त्यस स्थलगत नामको पहिचानलाई भीमेश्वर नगरपालिकाको वडा नम्बरको संख्याले पतकर र स्याउलाले छोपिएको सामुदायिक वन सरह बनाइ दियो । अर्थात् दोलखाको त्यो शताब्दीमा प्रचलित रहेको ‘

च्वाफे र्वँस’ (खरेटो जुँगो), ‘तुफी र्वँस’ (कुचो जुँगो), ‘हाइहाइ राजा’ र ‘सुइसुइ राजा’ जस्ता महान शक्तिशाली कमाण्ड गर्ने राजाहरुले राज्य चलाएको एक स्वाभिमान र समृद्धशाली राज्य रहेको प्रमाणित हुन्छ ।

लिच्छवीकालीन सभ्यतामा उपत्यकामा नरेन्द्रदेव राजाले राज्य शासन चलाएको वखतमा दोलखामा को राजा थिए भन्ने इतिहासमा स्पष्ट उल्लेख गरिएको तथ्य फेला नपरे पनि त्यसवेला पनि दोलखामा कुनै शक्तिशाली राजा रहेको थियो भन्दा यही कालको सेरोफेरोमा कीर्तिसिंह राजाको नाम अगाडि आउँछ । त्यसपछिका इतिहासमा

बाँकी पेज २ मा

मध्यपुर थिमि नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम

गतांकबाट क्रमशः बाढी पहिरोको रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि प्रदेश र संघीय सरकारका निकाय तथा गैह्रसरकारी निकायसँग समन्वय गरी विशेष कार्यक्रम लागू गरिने छ ।

विपद् व्यवस्थापन

विपदमा परेका नगरवासीहरूलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सामाग्री वितरण गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।साथै नगरपालिका क्षेत्र भित्र एम्बुलेन्स, शव वाहन तथा दमकलको सहज व्यवस्था मिलाइने छ।

नगरपालिकामा रहेको विपद् व्यवस्थापन कोष तथा विपद् न्यूनीकरणमा संलग्न साभेदार संस्थाहरूको सहयोगमा प्रकोप उद्धार सामग्री खरिद तथा प्रकोप न्यूनीकरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।प्रत्येक वडामा विपद् व्यवस्थापन अन्तर्गत खोज तथा उद्धार सामग्री भण्डारणको व्यवस्था मिलाइनेछ।

हनुमन्ते र मनोहरा नदीको बहाव क्षेत्र अवरोध भई हुन सक्ने डुवान नियन्त्रणको कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयनमा लगिनेछ।

सामाजिक विकास

शिक्षा क्षेत्रः

मध्यपुर थिमि नगरपालिकाबाट लिएको लक्ष्य अनुरूप आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ भित्र नर्सिङ कलेज तथा पारामेडिक्स कोर्स सञ्चालन गरिनेछ ।

उद्यमशीलताको विकास तथा रोजगारी सिर्जना गर्न विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरीय, संस्कारी, जीवनोपयोगी, प्रतिस्पर्धी र प्रविधि मैत्री बनाउँदै लगिनेछ ।

नतिजाका आधारमा उत्कृष्ट विद्यालय, शिक्षक र विद्यार्थीलाई पुरस्कृत गर्ने नीति लिइनेछ ।

सामुदायिक विद्यालयको शिक्षामा गुणस्तर सुधार गर्न विश्व विद्यालयसँग समन्वय गरी कक्षा कोठामा आधारित निरीक्षण र तालिमलाई सँगसँगै लग्ने नीति लिईनेछ ।

विद्यार्थीको प्रतिभा पहिचान गर्न तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन गर्नका लागि नगरपालिका स्तरमा अतिरिक्त विषय शिक्षकको व्यवस्थापनलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्य सम्पन्न गरी कक्षा ८ सम्म कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

नेपाल भाषामा पाठ्यपुस्तक तयार गरी अध्ययन अध्यापनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

मध्यपुर थिमि नगरपालिकालाई शैक्षिक गन्तव्य र एक्काईसौं शतब्दीको ज्ञान-विज्ञान केन्द्र बनाउने उद्देश्य सहित एक दीर्घकालिन परियोजना अगाडि बढाइनेछ ।

उच्च शिक्षाका कार्यक्रमहरू संचालन गर्न नेपाल सरकारद्वारा स्थापित उपयुक्त विश्वविद्यालयसँग सहकार्य गर्नेछ र आवश्यक पूर्वाधारको लागि संघ र प्रदेश सरकारको सहकार्यमा भौतिक, आर्थिक तथा मानवीय श्रोत परिचालन गर्नेछ ।

नगर क्षेत्रभित्र शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका क्षेत्रमा काम गर्ने गैरसरकारी संघ/संस्था एवं

निकायहरूको अनुगमन तथा नियमन गरी कानूनी दायरामा ल्याइनेछ ।

ई-लाइब्रेरी सहितको पुस्तकालय स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

शैक्षिक नीति र शिक्षाको रणनीतिक योजना तर्जुमा गरिनेछ ।

ICT शिक्षामा जोड दिदै सामुदायिक विद्यालयहरूमा डिजिटल प्रविधिबाट कक्षा संचालन गर्ने नीति लिईनेछ ।

सामुदायिक विद्यालयहरूमा शैचालय सरसफाई कार्यक्रमलाई निरन्तरता प्रदान गरिनेछ ।

शिशु स्याहार केन्द्र क्रमशः सबै वडामा विस्तार गर्दै लगिनेछ ।

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण गर्ने एवम् सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको परीक्षा केन्द्रीकृत रुपमा सञ्चालन गर्ने नीति लिईनेछ ।

शिक्षाको गुणस्तर विकासलाई मध्यनजर गरी सामुदायिक विद्यालयमा पुर्व प्राथमिक तह (भन्ध्रम) शिक्षालाई दुई वर्षको बनाई थप एक सहयोगी शिक्षक उपलब्ध गराउने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

विषयगत शिक्षक नभएका विद्यालयहरूमा विषयगत शिक्षक उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।

युवा तथा खेलकुद

प्रदेश तथा संघीय सरकारसँगको सहकार्यमा वडा नं. २ मा रहेको मध्यपुर खेलकुद मैदानको पूर्वाधार विकास गरिनेछ ।

सार्वजनिक स्थानमा खुल्ला व्यायामशाला सञ्चालन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

“खेलकुद युक्त पूर्वाधार, स्वस्थ जीवनको आधार” भन्ने मूल नाराका साथ समग्र खेलकुद क्षेत्रको विकासका लागि वडा तथा नगर खेलकुद विकास समिति गठन गरिनेछ ।

युवा तथा खेलकुदका कार्यक्रममा क्लब र सामुदायिक संघ-संस्थालाई सक्रिय र जिम्मेवार बनाउन साभेदारीका कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ ।

यस नगरपालिका अन्तर्गत रहेका प्रस्तावित खेलकुद मैदानमा पूर्वाधार निर्माणको कार्य अगाडि बढाइनेछ ।

खेलकूद विकास समिति निर्माण गरी खेलकूद क्षेत्रको विकास गर्दै लगिने नीति लिईनेछ ।

विद्यालयस्तरबाटै खेलकुद विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै लगिनेछ ।

वडा नं ९ लोखापाटी स्थित सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण गरी खेल कभर्ड हल निर्माण गरिनेछ ।

महिला बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण

समाजिक न्याय तथा समताका आधारमा सामाजिक समावेशीकरणलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ।

स्वरोजगार, रोजगारी र उद्यमशील कार्यक्रमका माध्यमबाट महिलाको आर्थिक सशक्तिकरणमा जोड दिईनेछ।

बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा गर्न आवश्यक नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा भत्ता सम्बन्धी सेवा प्रवाहलाई थप जवाफदेही, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाइनेछ।

अपाङ्गता मैत्री सेवा प्रवाह र संयन्त्रको सवलीकरण गर्दै लगिनेछ।

स्वास्थ्य

जनसंख्या र रोग भारको आधारमा आधार भूत स्वास्थ्य सेवामा लगानी वृद्धि गर्दै लगिनेछ। आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई सर्वसुलभ र गुणस्तरीय बनाउन सामुदायिक स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका, स्वास्थ्य आमा समूह जस्ता विध्यमान “सामुदायिक स्वास्थ्य प्रणाली” लाई थप क्रियाशिल बनाउँदै आधार भूत स्वास्थ्य सेवामा पहुँच अभिवृद्धि गरिनेछ।

महिला तथा किशोर किशोरीलाई यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धि शिक्षा सञ्चालन गरी चेतना अभिवृद्धि गरिनेछ।

निःशुल्क स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ।

सर्ने तथा नसर्ने रोगहरूको नियन्त्रण तथा रोकथामका लागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

क्षयरोग मुक्त पालिका घोषणा गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

पाठेघर र स्तन क्यान्सर तथा पाठेघर खस्ने लगायतका रोगको नेपाल कोरिया मैत्री नगरपालिका अस्पतालमा निःशुल्क परीक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ।

नगरवासीहरूको शारीरिक, मानसिक तथा अध्यात्मिक स्वस्थताको प्रवर्द्धन गरिनेछ।

६० वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिकहरूलाई प्रत्येक महिना प्रत्येक वडाको स्वास्थ्य संस्था, नेपाल कोरिया मैत्री नगरपालिका अस्पतालमा स्वास्थ्य परीक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ।

नागरिक आरोग्य कार्यक्रमलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाईनेछ साथै थप आरोग्य केन्द्रहरू सञ्चालन गर्ने नीति लिईनेछ।

आयुर्वेद चिकित्सा पद्धति मार्फत पुर्वकर्म/पञ्चकर्म संचालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ।

योग सेवा तथा स्वस्थ जीवनशैलीलाई प्रवर्द्धन गर्नका लागि योग साधना केन्द्रसँगको साभेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

मध्यपुर थिमि नगरपालिकामा होमियोप्याथिक चिकित्सा पद्धति सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

आर्थिक विकास

कृषि विकास

आधुनिक प्रविधिको प्रयोगबाट स्वस्थ बालीको उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि गर्दै कृषकको आय आर्जन तथा रोजगार सृजनाका लागि आवश्यक नीति लिईनेछ।

कृषि बालीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न मल/वीउविजन/प्रविधि/तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

कौशी खेतीलाई प्रभावकारी बनाउन प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

कृषिमा भैरहेको अनियन्त्रीत रासायनिक मल र विषादी प्रयोगलाई व्यवस्थित र न्यूनीकरण गर्दै लगिनेछ।

सूचीकरण भएका कृषकहरूलाई व्यवस्थित गरिदै लगिनेछ।

पशुपन्छी विकास

“स्वच्छ, मासु, स्वस्थ जीवन” भन्ने नारा सहित पशु वधस्थललाई वैज्ञानिक र व्यवस्थित ढङ्गबाट संचालनमा निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गरिनेछ।

नगरपालिका क्षेत्रभित्र छाडा चौपाया छोड्ने कार्यलाई नियमन गर्दै सामुदायिक कुकुरलाई व्यवस्थित गर्न रेविज भ्याक्सिन र बन्ध्याकरण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

पशुपालन क्षेत्रको विकासमा कृषक समूह/समिति/सहकारी/गैह्र सरकारी संघ/संस्थासँग साभेदारी गरिनेछ।

पशुधनको क्षति न्यूनीकरणको लागि रोग नियन्त्रण खोप कार्यक्रम संचालनमा जोड दिइनेछ।

पशुजन्य महामारी नियन्त्रण गर्न जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।

घरपालुवा जनावरहरूलाई सूचीकृत गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

उद्योग तथा रोजगारी प्रवर्द्धन

लघु उद्यम तथा स-साना घरेलु उद्योगहरूको स्थापनामा समुदाय एवं निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्ने र त्यस्ता उद्योगलाई वातावरण अनुकूल बनाउन जोड दिइनेछ।

बजारको मागमा आधारित स्वरोजगार सृजना हुने उद्यम सञ्चालनलाई प्रोत्साहन

गर्न बजार केन्द्रहरूमा लघु उद्यम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालित घरेलु तथा साना उद्योगलाई प्रवर्द्धन र बजारीकरण गर्दै लगिनेछ।

परम्परागत क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका पुराना पेशाहरूको संरक्षणको लागि पर्यटकीय सांस्कृतिक उद्योगग्रामको रुपमा विकास गरिनेछ।

गरीब, विपन्न, आर्थिक अवस्था कमजोर भएका व्यक्ति र लक्षित वर्गलाई स्वावलम्बी र सम्मानयुक्त बन्ने वातावरण सिर्जना गर्न आय आर्जन, सीप विकास र क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

सीप विकास तालिम प्राप्त गरी समुहगत रुपमा आय आर्जन कार्य गर्न इच्छुक समुहलाई भौतिक पूर्वाधार तथा उपकरण सहयोग गरिनेछ।

नगरपालिका भित्र असंगठित अवस्थामा रहेका श्रमिकहरूको लगत तयार गरिनेछ।

नगरपालिकामा श्रम डेक्स सञ्चालनमा ल्याइनेछ।

सूचीकृत भएका वेरोजगारहरूलाई नगरपालिकाको समग्र विकास कार्यमा प्राथमिकताका साथ काम गर्ने अवसर प्रदान गरिनेछ।

वित्त तथा सहकारी

नगरक्षेत्रमा नयाँ खुल्ने सहकारी संस्थाको ईजाजत जारी र नवीकरण तथा सहकारी संस्थाबाट हुने वित्तीय जोखिमको न्यूनीकरणका लागि नियमित अनुगमन र सुपरिवेक्षणका साथै तालिमहरूको व्यवस्था गरिनेछ।

नगरभित्र विभिन्न टोल, बस्तीमा कृषक समूह, महिला समूहहरूले समूह निर्माण गरी दैनिक तथा मासिक बचत गर्दै आएको समूहको आम्दानी, खर्च र लगानीलाई संस्थागत गरी सहकारीताको अभियानलाई अगाडि बढाउन प्रभावकारी सहकारी शिक्षा सञ्चालन गरिनेछ।

सहकारी संस्थासँगको सहकार्यमा स्थिरीकरण कोष र ऋण सूचना केन्द्र सञ्चालनमा ल्याइनेछ।

दर्ता भई सञ्चालनमा नआएका सहकारी संस्थालाई खारेजी गर्ने र एकै प्रकृतिका संस्थाहरू एक आपसमा एकीकरण गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ।

सहकारी संस्थाहरूलाई आर्थिक, सामाजिक एवम सांस्कृतिक उन्नयनका लागि मठमन्दिर, पाटीपौवा, कुवा, वाटो, पार्क, हरियाली प्रवर्द्धन आदि निर्माण कार्यमा समेत सहभागिता गराईनेछ।

संस्कृति संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्द्धन

मध्यपुर थिमि क्षेत्रका टोल बस्तीको मौलिक स्थान नाम अभिलेखीकरण एवं पुनःस्थापन अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ।

जन्म देखि मृत्युपर्यन्त सम्पन्न गरिने विभिन्न संस्कारहरू एवं सांस्कृतिक जात्रा चाडपर्वहरूमा आवश्यक वनस्पति जन्म वस्तुहरूका लागि वडा नं ४ स्थित दुनेग, कुतुङ्ग डाडाँमा संस्कृति सम्वद्ध वनस्पति बगैँचा निर्माण गरिनेछ।

मूर्त अमूर्त सम्पदाहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन, अभिलेखीकरण तथा सम्वर्द्धनको नीति लिईनेछ ।

उपस्थित नगरसभा सदस्यज्यूहरु, अन्तमा मध्यपुर नगर सरकारको सम्वृद्धिको अभियानमा आ-आफ्नो क्षेत्रबाट भूमिका निर्वाह गरी आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्न उचित राय, सल्लाह, सुभाब दिने वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिका सदस्य, तथा सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, बुद्धिजीवि, नागरिक समाज, पत्रकार, नीजि तथा सहकारी क्षेत्र, विभिन्न संघ संस्थाबाट सकारात्मक राय, सुभाब, पृष्ठपोषण र सहयोग प्रदान गर्नु हुने सम्पुर्णमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । धन्यवाद !

सुरेन्द्र श्रेष्ठ, प्रमुख

समाप्त

थिमि टाइम्स

– छिमेकी तथा आफ्ना साथीभाइको निव्दा गर्ने बाजी परापूर्व कालबाटै मानिसको मनोरंजनको विषय बन्दै आएको छ ।

– **प्रेमचन्द्र**

वर्ष १७ अङ्क ४१ नै.सं. ११४४ २०८१ असार २६ बुधवार 10 July 2024 Wednesday

सम्पादकीय

जनता थप निराशामा पुगेको छ !

देशमा राजतन्त्रको अन्त्यसँगै स्थापना भएको लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य प्रणालीमा राज्य जनताको सहजता र आम नागरिकको मौलिक तथा आर्थिक विकासको लागि हुनु पर्ने हो । यही उद्देश्यका साथ आम नागरिकले निर्वाचन मार्फत आफूना प्रतिनिधि संसदमा चुनेर पठाएका हुन । तर संसद्मा पुगेका जनप्रतिनिधिहरूले जनताको काम भन्दा सत्ताको खेलका निम्तिमात्र प्रयोग हुने गरेको छ । यो लोकतन्त्रकै उपहास हो । दुर्भाग्य, नेपालका सांसदले आफू जनताका प्रतिनिधि भएको र जनताप्रति उत्तरदायी हुनुपर्छ भन्ने आत्मसात् गरेको देखिएन ।

प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले यही २८ गते प्रतिनिधि सभाबाट विश्वासको मत लिने तय भइसकेको छ । सांसदहरू भने जनताले भोग्नुपरेका विपत्ति बिर्सेर दाहालको राजीनामाको बहसमा अल्भिन्न पुगेका छन् । यसमा सत्ता साभेदार दल नेकपा एमाले सरकारलाई दिएको समर्थन फिर्ता नलिँदै प्रधानमन्त्रीको राजीनामा माग्नु थाले ।

अहिले देशमा बाढी, पहिरो, डुबान र कटानबाट जनधनको ठूलो क्षति भएको छ । संसद्ले त त्यस विषयमा पो सरकारको ध्यानाकर्षण गर्नुपर्न हो । तर प्रधानमन्त्री दाहालले विश्वासको मत नलिई राजीनामा गर्नुपर्छ भन्नेहरूको ध्येय नैतिकता अभ्यासको परम्परा बसाउनु भने होइन । नैतिकताको आधारमा राजीनामा माग गर्नेहरूले विगतमा त्यस्तो अभ्यास गरेको देखिएको छैन ।

अहिले देश प्राकृतिक प्रकोपलगायत आर्थिक समस्यामा जेलिएको छ । बरोजगारी, बेथिति र आमनागरिकमा निराशाको स्थिति उत्पन्न भएको अवस्थामा देशका दुई ठूला दलहरु सत्ता साभेदारीको लागि सहमत हुनु दलहरूको देशमा बर्तमान अवस्थामा कायम रहेको अस्थिरतालाई निरन्तरता दिने रणनीति मात्र भएको यसबाट पुष्टि भएको छ । दुवै पार्टीका नेताहरूबीच सत्ता साभेदारीको सहमति विश्वासमा नभएर बाध्यतावश सत्तामोहको आधारमा भएको देखिन्छ ।

संसद्का दुई ठूला राजनीतिक दल जसको सरकार बनाउन बहुमत संसद छ । अहिले प्रतिपक्ष कमजोर अवस्थामा रहेको छ । जुन देशका लागि अर्को दुर्भाग्य हुनेछ । कांग्रेस र एमालेका नेताहरू अहिले संसदमा आफ्नै दुई दलको बहुमतको रहेको दम्भका कारण पनि आम जनताका समस्यामा ध्यान केन्द्रीत गर्नुको साटो सरकारी निकायमा तरो भाग मेरो भागको भन्ने रणनीतिका साथ सत्तारोहण हुने दलहरूको सोचका कारण जनता थप निराशामा पुगेको छ, जुन राष्ट्रको लागि दुर्भाग्य हो !

नेपालमा सत्ता-समीकरण परिवर्तनबारे हाम्रो दृष्टिकोण

नारायण शर्मा

१. ऐतिहासिक पृष्ठभूमि : नेपाललाई इतिहासमा मूलतः कहिले कसैको अधीनमा नरहेको, कसैको गुलाम र उपनिवेश नबनेको सधैं स्वतन्त्र, स्वाधीन, स्वाभिमानी र सार्वभौम राष्ट्र मानिन्छ । तरपनि सुगौली सन्धिदेखी औपचारिक रूपमा अर्धपराधीन र अर्धउपनिवेश बनाइयो । नेपालका शासकहरूले प्रत्यक्ष वा परोक्षरूपमा, थोरै वा धेरै मात्रामा, स्वेच्छाले वा बाध्यताले र जान वा अनजानरूपमा सामान्यतया बृटिश-भारतको र सन् १९५० को नेपाल भारत शान्ती तथा मैत्री सन्धिदेखी विशेषतः भारतीय विस्तारवाद र पछिल्लो अवधिमा अमेरिकी साम्राज्यवादजस्ता वैदेशिक शक्तिकेन्द्रको गुलामी र चाकरी गर्दै आफ्नो कुसी, शासन, व्यवस्था र सत्तालाई जोगाउने गरेका छन् । यही क्रमसँगैउनीहरूले बल्लतल्ल देशको अस्तित्वसम्म बचाएका छन् । स्पष्ट छ कि देश नै नरहे आफ्नो गद्दी, पद-प्रतिष्ठा र पावर गुम्ने सुनिश्चित हुने भयले गर्दा पनि नेपालको केही हदसम्म माया र रक्षा गर्न विगतदेखी नै केही शासकहरु लाग्दै आएका हुन् । बेलाबखतमा कुनै शासकले देश बुझाउन वा बिक्रान चाहै । तरपनि त्यसको जनस्तर र पार्टीस्तरबाट खबदारी भएकोले कुनै शासकले भने सत्ताको सुरक्षा र सुदृढीकरणको लागि देशकै स्वतन्त्रता, स्वाभिमान र सुरक्षालाई सुदृढ र सुनिश्चित गर्न देस र जनताका पक्षमा विभिन्न सामयिक सुधार र विकास-निर्माणका कामहरु पनि गर्दै र वैदेशिक हस्तक्षेपको समेत थोरै वा धेरै राजनीतिक वा कूटनीतिक प्रतिवाद पनि गर्दै आएको पाइन्छ ।

२. स्वतन्त्र भारतीय शासकवर्गको पनि विस्तारवादी अतिक्रमण :

बृटिश साम्राज्यवादको गुलामी गर्न भारत र भारतवर्षका शासकहरु बाध्य भएपनि नेपाल भने बृटिश-भारतको लगातारका कूटनीतिक र राजनीतिक मात्र होइन फौजी हस्तक्षेपका शृङ्खलाहरुको सहन र सामना गर्दै आएको हो । विडम्बना त के भयो भने भारत स्वतन्त्र भएपछि पनि उसले नेहरुकै पालादेखी र नेहरुकै गुरुयोजना कथित नेहरु डक्टीन अनुसार बृटिश साम्राज्यवादीहरुकै सोंच र शैलीमा नेपाललगायत आफ्ना सबै छिमेकी मुलुकहरूलाई हडप्ने वा हेप्ने र चेपे हैकमवादी र हस्तक्षेपकारी हरकतहरु गर्दै आयो । तिनको बेलाबखतमा थोरैधेरै प्रतिवाद नेपालका साथै सवैजसो छिमेकीहरूले राज्य र जनस्तरबाट समेत गर्दै आएका छन् । तथापि आजसम्म पनि विस्तारवादी भारतीय शासकवर्गको यो सोंचमा कुनै परिवर्तन आएको छैन बरु यसविचमा उसको सहमती वा जानकारीमा पश्चिमा साम्राज्यवाद खासगरी अमेरिकाले भारतका सबैजसो छिमेकी देशहरुमा हस्तक्षेप बढाउँदै लगेको छ । यसको प्रत्यक्ष र बढी नै शिकार नेपाल र चीन भएका छन् । चीनले यसको आवश्यक, उचित र सन्तुलित प्रतिवाद गर्दै आएको भएपनी नेपालको शासक वर्गले त प्रतिवाद गर्नुको साटो उल्टै तीसंग आत्मसमर्पण गरेको दुखददृ्तम विडम्बना छ ।

३. वैदेशिक हस्तक्षेप र प्रतिवादको विचित्र सन्दर्भ : आधुनिक युगमा हुँदै आएको साम्राज्यवादी-विस्तारवादी हस्तक्षेप र अतिक्रमणको चीनले आवश्यक, उचित र सन्तुलित प्रतिवाद गर्दै आएको भएपनी नेपालको शासक वर्गले भने प्रतिवाद गर्नुको साटो उल्टै तीसंग साँठगाँठ, दलाली र आत्मसमर्पण गरेको दुखददृ्तम विडम्बना छ । यहाँसम्म कि गणतन्त्रकालीन नेपाली शासकहरु विशेषतः कम्युनिस्ट नामका नेताहरु ओली , प्रचण्ड र माधवहरूले समेत वैदेशिक हस्तक्षेप र सिमा अतिक्रमणहरूको प्रतिवाद गर्नुको साटो :ऋन्त्र र ऋए जस्ता घातक परियोजनाहरु स्वीकार गरेर राजनैतिक-वैचारिक रूपले आत्मसमर्पण नै गरेर आफ्नो निरीहता, निकम्मापन, निर्लज्जता र निष्कृप्ता प्रदर्शन गरेका छन् जो सर्वाधिक दुखद विडम्बना भएको छ । त्यसो त यसप्रकारका वैदेशिक हस्तक्षेप र चलखेलहरूको जनस्तरबाट र सच्चा वामपन्थी

कम्युनिस्ट क्रान्तिकारीहरुबाट व्यापक, तीव्र र सशक्त रूपमा विरोध र प्रतिरोध पनि भएका छन् । त्यसरी नै केही राजनेता, प्रधानमन्त्री र राजा-महाराजाहरूले पनि बेलाबखतमा सब्दो प्रतिवाद नगरेको होइन । बरु त्यसो गरेवाफत तीमध्ये कतिले आफ्नो र सन्तति-उत्तराधिकारीको समेत ज्यानने गुमाउनुपरेको भयावह अवस्था समेत छ । कतिपय नेतालाई “बढी चुरीफुरी नगर, मदन भन्डारीको चाला होला” भनेरसम्म पनि धम्काउने गरेको भन्ने अद्यापि सुनिन्छ । स्मरणीय छ, २०७२ मा संविधान जारी गर्दाका बखत भारतीय सरकारी अधिकारी औपचारिक रूपमा नेपाल आएर उनले यहाँका शीर्ष नेताहरुलाई यो संविधानलाई संशोधन नगरी जारी नगर्न सीधा दवाव दिएका थिए भने गत वर्ष मात्रै :ऋन्त्र पास गराउने सन्दर्भमा अमेरिकी सरकारी अधिकारीहरूले पनि प्रत्यक्ष र फोनबाट समेत :ऋन्त्र पास नभए नेपाललाई वैदेशिक ऋण-सहायता नै रोकिदिने लगायतका धम्की सार्वजनिक रूपमै पनि दिएका थिए । यस्ता नग्न र निन्दनीय हस्तक्षेप गर्नेहरुले गोप्य र आन्तरिक रूपमा कतिसम्म हस्तक्षेप गरेका होलान् र अझ कति गर्लान् भन्ने स्वतः स्पष्ट छ । त्यसैले त भनिन्छ यहाँको माइक्रो म्यानेजमेन्टमा समेत इण्डो-पश्चिमाहरुको पलपलमा हस्तक्षेप भैरहन्छ । यिनै र यस्तै हस्तक्षेपहरु हुने र तिनको कहीं कतैबाट अलिकती पनि आनाकानी, आलटाल, ढिलाढाला, अनसुना, अनदेखा वा अवज्ञा भएमा त्यस्ता सरकार ढाल्ने, नेता फाल्ने, प्रशासक पाखा लगाउने र हुँदाहुँदा शासन व्यवस्था र सत्ता समाप्त पार्ने खेल र फेल गरेका थुप्रै उदाहरणहरु छन् । यसैसन्दर्भमा हालको सरकार परिवर्तनको उपक्रम पनि एक अर्को पछिल्लो उदाहरण हो । कहिले काहीँ कुनै नेता र प्रशासकहरुले पोखेको दुखेसो र गरेको गुनासो सुनिन्छ : “पार्टी वा राज्‍यका कुनै खास पदमा कस्लाई नियुक्त गर्ने, कहाँ कुन परियोजनामा कति बजेट विनियोजन गर्ने र कस्लाई कहाँ विदेश भ्रमणमा पठाउने भन्नेमा पनि दक्षिणको आदेश वा स्वीकृति लिने पर्ने बाध्यात्मक विडम्बना छ। अन्यथा कहिले कसको कोपभाजनको सिकार भैने हो भनेर त्राहीमाम हुनुपर्ने अवस्था छ !”

४. सत्ता परिवर्तनको आन्तरिक सन्दर्भ : उपरोक्त जटिल र गम्भीर भूराजनीतिक प्रभाव र दवावको अवस्थाबाट गुज्रएको यो देशमा यहाँका नेता-शासकहरु राज्यशक्ति, पार्टी शक्ति, जनशक्ती र मनशक्तिको समुचित संयोजन सहित सचेत, सार्हासक, संगठित, संयुक्त र सशक्त रूपमा प्रतिवादमा उत्रेको बेला अवस्था भिन्नै हुन्छ र कहिलेकाहीँ त यस्तो हुने पनि गरेको छ । तर यसो गर्नुको सट्टा अधिकांशले प्रायः तिनै वैदेशिक शक्तिकेन्द्र र तिनका एजेन्टहरुसमक्ष खुसामदी, दलाली र चाकरी मात्र होइन गुलामी र आत्मसमर्पण नै गरेर एकातिर आफ्नो लाचारी र कायरता प्रदर्शन गरिरहेका छन् भने अर्कातिर राष्ट्रिय स्वाधीनता, स्वाभिमान र आत्मसम्मानमा आघात पुराइरहेका छन् । यहाँसम्म कि हालै हुन लागिरहेको पूर्वराष्ट्रपति विद्या भन्डारीलाई चीन भ्रमणबाट रोक्नको लागि पनि केपी ओली स्वयंले राजदूतावासको सहयोग लिएको चर्चा छ । यस्तो भएपछी हामी र हाम्रो देश के स्वतन्त्र र स्वाभिमानी भनेर मान्ने ? यस्तै भएको र हुने देखेर नै त दूरदर्शी नेता पुष्पलालले नेपालमा भारतीय एकाधिकार पुँजीवाद र आङ्ल-अमेरिकी साम्राज्यवादको शोषण-उत्पीडन भएको विश्लेषण गर्दै यो पूर्ण स्वतन्त्र र स्वाभिमानी राष्ट्र होइन, बरु यो त वैदेशिक शक्तिकेन्द्रहरूको अर्धउपनिवेश भएको निष्कर्ष निकालेका थिए । त्यसको लगत्तै विसं २००७ (इसं १९५०) मा दिल्लीमा राजा, राणा र भारतीय एकाधिकार पुँजीवादी शासकहरुविचमा षड्यन्त्र स्वरुप गरिएको कथित “नेपाल-भारत शान्ति तथा मैत्री सन्धी” लाई कुख्यात दिल्ली सम्झौता करार गर्दै तत्काल सख्त र सशक्त विरोध पनि गरेका थिए । उल्लेख्य छ यसै विरोध

प्रदर्शनका क्रममा २००८ कार्तिक २० मा नेपाली काङ्ग्रेसको सरकारले जुलुसमाथि गोली हानी काठमाडौँमा चिनिर्यामान काजी शहीद भएका थिए । विडम्बना, आफूलाई प्रजातान्त्रिक समाजवादको मसिहा ठान्ने र निरंकुश राणाशासनलाई समाप्त पार्न सशस्त्र संघर्ष नै गरेको नेपाली काङ्ग्रेस र उसका नेता मातृका प्रसाद कोइराला नेतृत्वको सरकारले आफूहरुसँगै राणाशासन ढाल्न साथसाथै लडेको वामपन्थी शक्तिले आयोजना गरेको शान्तिपूर्ण विरोध प्रदर्शनमा समेत गोली चलाई हत्या नै गर्नुमा पार्टी र नेताहरुको अविवेक, आक्रोस, प्रतिशोध र निषेधको विचार र भावना मात्र होइन दिल्ली सम्झौताको विरोध भएकाले त्यसमा दिल्लीको पनि दमन गर्ने आदेश थियो भन्ने सहजै बुझ्न सकिन्छ । स्मरणीय छ कि त्यही सन्धिद्वारा नै नेपाल भारतको अर्ध उपनिवेश हुँदै हालै गरिएका :ऋन्त्र र ऋए सम्झौतासम्म आउँदा भारत र अमेरिकाको संयुक्त नवउपनिवेश भएको कुरा औपचारिकरूपमै पुष्टि भएको मानिन्छ ।

५. सत्ता-समीकरणको वास्तविक सन्दर्भ :

उपरोक्त ऐतिहासिक अन्तर रिष्ट्रिय र राष्ट्रिय पृष्ठभूमिमा नेपालमा भएका सत्ता, व्यवस्था वा सरकार परिवर्तनलाई हेर्दा ती परिवर्तनहरु बाध्य हस्तक्षेपका अतिरिक्त नेता-शासकहरुका व्यक्तिगत, पारिवारिक, उगुगत र पार्टीगत चिन्तन, चरित्र, इच्छा र स्वार्थका कारण पनि भएका धेरै नै देखिएकाछन् ! नेता, शासकहरुका यिनै अवांछित कमीकमजोरीका कारण तिनैमाथि टेकेर नै बाध्यशक्तिहरुले आफ्नो स्वार्थ अनुकूल नेता-शासकहरुलाई प्रयोग गर्ने गर्दछन् र गरिने रहेकाछन् । नेपाली शासक-नेताहरुमा हाल देखिएका चर्चित

भूटानी शरणार्थी कान्ड, विभिन्न सुनकाण्ड, सुडान घोटाला काण्ड, वाइडबडी कान्ड, बालुवाटार जग्गा कान्ड, ओमिन काण्ड, गिरिवन्धु ठी स्टेट कान्ड आदि केही भ्रष्टाचारका काण्डहरु नै वर्तमान सत्ता समीकरणका निम्ति दल र नेताहरुका वीक पोइन्ट(कमजोर कडी) हुन् ! अहिले नै ठ्याक्कै के भयो भने भूटानी शरणार्थी काण्डमा यस्को प्रमुख पात्र वेचेन भा र सहायक पात्र प्रतीक थापा गिरफ्तार भएपछी तिनले सीआईबीसमक्ष क्रमशः देउवा र ओलीतिर यस भ्रष्टाचारको सुई तेसाँपेपछि र देउवापत्नी आरजु राणालाई पक्रन प्रहरी मूभ भएपछि त्यस्बाट जोगिन-जोगाउनको निम्ति अमेरिकी साम्राज्यवादको निर्देशनमा देउवाजोडी बालकोटको शरणमा पुगेर यो खेल खेलिएको जगजाहेर छ ।

यसका अतिरिक्त सत्तामा बसेर तर मारिरहेको काङ्ग्रेस र सात पटक प्रधानमन्त्री बन्ने रहर पालेको देउवालाई मनै बेला हुनु लागिसक्दा पनि अब यसो नगर्ने हो भने प्रधानमन्त्री पनि नबन्ने मात्र होइन भ्रष्टाचारमा जाकिइने सम्भावना भएपछी प्रमुख प्रतिष्पर्धी एमालेसंग आत्मसमर्पण गरेर देउवाले ओलीलाई प्रधानमन्त्री सुम्पेका हुन् । स्पष्ट थियो कि यसो नगरेको भए यति-ओम्नी काण्ड, वाइडबडी काण्ड र गिरिवन्धु ठी स्टेट कान्डमा ओली पनि जाकिइने भएकाले पनि यी दुवैले आफूलाई बचाउन यो सत्ता-समीकरण बनेको हो ।

उपरोक्त कारणका अतिरिक्त अग्रगमनविरोधी यथास्थितिवादी यी दुई दलाल दल र नेताहरुले नै अब औपचारिक रूपले प्रतिगमन र पुनरुत्थानको सुनियोजित षड्यन्त्रलाई सफल पार्ने दुस्साहस गरिरहेका छन् । संविधान संशोधन गरेर समानुपातिक-समावेशी निर्वाचन प्रणाली खारेज गर्ने एउटा यो मात्र अभिव्यक्तिले मात्र यो कुरा संकेत गर्दछ कि यिनीहरु मूलतः र सारतः २०४७ को संविधानमा फर्किसके ! फरक यतिमात्र होला कि राजामा अन्तर्निहित शक्तिलाई पूरै कटौती गरि आफूहरुले देस बिक्री गर्दा वा चरम भ्रष्टाचार गर्दा वा जनहत्या गर्दा अथवा देशलाई साम्राज्यवादी-विस्तारवादीहरुको रणमैदान बनाउने आदि जे गर्दा पनि राष्ट्र प्रमुखलाई फट्के किनाराका साक्षी बनाउने उद्देश्य रहेको छ । यदी यो शर्त मान्न पूर्वराजा ज्ञानेन्द्र वा

उनका सन्तती जो तयार हुन्छन्, तिनलाई गद्दीनसीन बनाएर एकातिर पूर्व राजा, राजपरिवार र राजावादीहरुलाई चुप लगाउने र अर्कातिर अग्रगामी क्रान्तिकारी, देशभक्त र जनवादी पक्षधर विचार, व्यवस्था, बाटो, विधि, विधान र व्यक्तित्वलाई विसर्जित गर्ने र “काले काले मिलेर आनन्दले खाउँ भाले “ भन्ने नियतलाई समायोजन गर्ने रसायनको रूपमा इन्डो-पश्चिमा साम्राज्यवादले काम गरेको छर्लङ्ग छ ।

६. संक्रमणकालीन सत्ता-समीकरण : सच्चा राष्ट्रिय सहमति र संयुक्त सरकार

भाउजु जोगाउने र बाहरु जोगिने गरी हाल भएको चर्चित नेका-एमाले सत्ता-समीकरण होइन बरु भाउजु र बाजस्ता अरु सबैलाई निर्ममता र निस्पक्षतापूर्वक कडा कानुनी कार्वाही गर्ने गरी जुनसुकै पार्टीको होस् स्वच्छ, निस्पक्ष, साहसी र स्वविवेकी सांसदको नेतृत्वमा राष्ट्रिय सहमतिको सरकार बनाएर जाँदा अहिलेको अस्थिरताको अस्थायी वा संकटकालीन-संक्रमणकालीन समाधान हुन्छ र देसको आंशिक प्रगती र जनतालाई केही राहत पनि होला ! अन्यथा ओली र देउवाको नेतृत्वमा हुने यो सरकार शान्ती प्रकृया र संक्रमणकाल दुई पक्षमध्येको तुलनात्मक रूपले अग्रगामी पक्ष माओवादी बिना न राष्ट्रिय सहमतिको सरकार हुन्छ, न त अरुहरुको संयुक्त सरकारले शान्तिप्रकृयाका बाँकी काम टुझाउन सक्छ । बरु यस्ता पुराना थोत्रा प्रतिक्रियावादी टेस्टेड दल र तिनका दुष्ट-भ्रष्ट नेताहरुबाट हुने भनेको दुई दलको आलोपालो एकाधिकार हुने र थप दलाली, थप भ्रष्टाचार, थप दलाली, थप कामसनखोरी र थप कुशासन मात्रै हो ! साथै स्थिरताको नाममा यथास्थितिको भूमरिमा रुमल्लिने र पाखा निस्कँदा पनि पुरानै ठाउँमा फर्कने पश्चगामी यात्रा हुनेछ अर्थात् मूलतः एमाले-काङ्ग्रेसको यो गठबन्धन जनतालाई ठगबन्धन, देशलाई राष्ट्रिय सङ्घर्षाति विचार-व्यवहार, विधि-विधान आदि भुटबन्धन मात्र हुनेछ !

ओलीलाई प्रधानमन्त्री अहिले नै चाहिएको भए र नेकालगायत बाँकी सत्ताहीनलाई सत्ता चाहिएको हो भने पनि प्रचण्डले तत्काल ओलीलाई प्रम पद हस्तान्तरण गरेर यही गठबन्धनमा अरु सबैलाई समेटेर सच्चा राष्ट्रिय सङ्घर्षाति गरेर अस्थायी संयुक्त सरकार बनाएर देशका वर्तमानका केही तात्कालिक राष्ट्रिय मुद्दाहरु हल गर्न-गराउन तयार भए भने पनि यो अस्थायी र तत्कालीन संक्रमणकालीन समाधान त हुन्छ ।

७. स्थायी समाधान : संयुक्त र सशक्त संघर्ष अनि समाजवादउन्मुख सत्ता

यदी उक्त अस्थायी समाधान नखोजिने र खोजेपनी नबन्ने र बनेपनी त्यसबाट हुने अस्थायी समाधानले न पूर्ण र समग्र समाधान हुन्छ नत दीर्घकालीन र स्थायी समाधान नै हुन्छ भनेर मान्ने हो भने यस्ता सबै शक्तिहरु जस्तो कि पूर्वमाओवादी, सडकवादी, क्रान्तिकारी संसद-सडक दुवैवादी आदि सबैलाई मिलाएर संयुक्त र सशक्त मात्र होइन आवश्यक परे सशस्त्र आन्दोलन समेत गरेर अब सत्ताधारी प्रतिक्रियावादी दलालहरूसँग संझौता र सहमती होइन निर्णायक रूपमा विजय प्राप्त गर्नतिर लाग्नुपर्छ । यसरी मात्र प्रचण्ड आत्मसमर्पण गर्नबाट बच्ने र फिडेल क्यास्ट्रो बन्ने अनि देश पनि एक स्वाभिमानी र आत्मनिर्भर बन्ने सम्भावना हुन्छ अन्यथा ओली एल्सीन भए प्रचण्ड गोर्वाचोव वा प्रचण्ड एल्सीन भए ओली गोर्वाचोव हुने अनि कम्युनिस्ट पार्टीमाथी नै प्रतिबन्ध लाग्ने खतराबाट बच्न सक्ने देखिन्छ । सम्बन्धित सबैले शीघ्रातिशीघ्र विचार गरेर वृहद संयुक्त मोर्चा बनाएर, संयुक्त र सशक्त निर्णायक संघर्षमा बिक्क मार्च गर्नु अत्यन्त जरुरी छ । यसबाट मात्रै राज्यको संविधानले भनेको वा क्रान्तिकारी पार्टीहरुले भन्ने गरेको वैज्ञानिक समाजवादमा पुन सकिन्छ र देस र जनताका यावत समस्याहरु हल गर्दै जान सकिन्छ । सम्बन्धित सबैमा चेतना र साहस भया !

धन्यवाद !

सञ्चार.....

३५. आगामी आ.व. मा सातै प्रदेशमा डिजिटल साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरी सूचना प्रविधिको सुरक्षित प्रयोगको आधार तयार गरिनेछ। सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा विद्यमान डिजिटल डिभाईडलाई न्यूनिकरण गर्न विमत्न वर्गसम्म पहुँच वृद्धि गरी यस क्षेत्रलाई सामाजिक-आर्थिक रुपान्तरणको क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ। यसका लागि नीतिगत, कानुनी संरचनागत सुधार गरिनेछ। सूचना प्रविधिलाई दैनिक जीवनको आधारको रूपमा विकास गरी सुरक्षित र व्यवस्थित प्रयोग गर्न यस क्षेत्रमा थुप्रै काम गर्नुपर्ने छ। मन्त्रालय यस क्षेत्रमा क्रियाशील रहेको छ र माननीयज्यूहरूको समेत यस कार्यमा सहयोगको अपेक्षा राखेको छु।

हुलाक सेवा ण्डछुण३६. हुलाकको संरचनालाई संघीय संरचनासँग तादाम्यता मिलाउन अतिरिक्त हुलाकका संरचना खारेज गरी एक स्थानीय तह एक हुलाक संरचना मार्फत सेवा प्रवाह गर्ने कार्यका लागि नीतिगत निर्णय भै सकेको छ। आगामी आर्थिक वर्षदेखि कार्यान्वयनमा लगिनेछ।

३७. सरकारी एवम् कानुनी महत्त्वका निर्णय, आदेश, दस्तावेज सम्बन्धित व्यक्ति/संस्था समक्ष पुर्‍याउने काम समेत

हुलाक सेवाबाट हुँदै आएको छ। नागरिकता, राहदानी, इम्बोस्ड नम्बर प्लेट, राष्ट्रिय परिचयपत्रको हुवानी हुलाक संरचना मार्फत हुँदै आएको छ। नेपालभित्र हवाई सेवा पुगेका जिल्लामा द्रुत डाँक सेवा (भ्हेउचभकक ःवर्ष क्भचख्अभ -भक्) विस्तार भएको छ भने विभिन्न ३९ देशसँग वैदेशिक द्रुत डाँक सेवा (भक्) सेवा सञ्चालनमा छ।

३८. हुलाक सेवाको पुन:संरचनामार्फत मौजुदा साधनस्रोतको पूर्ण क्षमतामा परिचालन गर्दै नयाँ व्यवसायिक ढाँचामा लैजाने तयारी गरिएको छ। हुलाक सेवालाई पुनर्संरचना गरी विद्युतीय व्यापारको हबको रूपमा विकास गर्न यसै अनुरूप हुलाक सेवाको पुनर्संरचना एवम् पूर्वाधार विकास गर्दै लगिनेछ।

चलचित्र- ३९. समाज रूपान्तरणका लागि सङ्घर्ष गर्ने व्यक्ति तथा घटनासँग सम्बन्धित ऐतिहासिक चलचित्र, वृत्तचित्र तथा स्वदेशी चलचित्र निर्माणलाई प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन गर्न बजेट व्यवस्था गरिएको छ। स्टोरी बैंक सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ को व्यवस्था बमोजिम मौलिक चलचित्र निर्माणमा प्रोत्साहन गरिँदै आएकोछ।

४०. नेपाली चलचित्रकर्मीलाई अन्तर्राष्ट्रिय चलचित्र बजारका नवीनतम प्रविधि र असल अभ्यास अनुसरण तथा स्वदेशी चलचित्रको

अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा गेर व्यवसायिक प्रदर्शनहरू चलचित्र महोत्सव, अवार्ड, कार्यशाला, स्क्रिप्ट विकास कार्यशालाको लागि कान्स, बर्लिन, भेनिस, बुसान, सार्क लगायतक प्रमुख अन्तर्राष्ट्रिय चलचित्र महोत्सवमा सहभागिताको लागि प्रोत्साहन गरिँदै आएको छ।

४१. काभ्रेको बनेपामा अत्याधुनिक प्रविधियुक्त छायाङ्गन स्टुडियो निर्माणको कार्य प्रारम्भ भएको छ। नेपालका अन्य सम्भावित छायांकनस्थलको रोष्टर तयार गरिएको छ। यस क्षेत्रमा लगानी गर्न इच्छुक स्वदेशी तथा विदेशी लगानीकर्तालाई लगानीको लागि सहजीकरण गरिएकोछ। दोलखामा चलचित्र नगरी निर्माणको लागि लगानी आकर्षण गर्न लगानी सम्मेलनमा सोकेशिड गरिएको छ।

४२. चलचित्र क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी मौलिक, गुणस्तरीय र प्रतिस्पर्धी चलचित्र निर्माणको लागि चलचित्र विकास बोर्डमा पोस्ट प्रोडक्सन ल्याब स्थापनाको कार्य प्रारम्भ भएको छ। बक्स अफिस प्रणालीलाई स्तरोन्नति गर्दै लगिएको छ।

मुद्रण-४३. यसै सभामा उत्पत्ति भएको सुरक्षण मुद्रण सम्बन्धी विधेयक संसदको दुवै सदनबाट स्वीकृति भई सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूबाट प्रमाणीकरण भैसकेको छ। जसबाट संवेदनशील छपाईको लागि संरचनागत र कानुनी आधार तयार भएको छ।

नेपाल भाषा (नेवारी) र गुगल

राजेन मानव्धर

काठमाडौँ । सबैजना छक्क परेका थिए जब गुगलमा पहिलो पटक १९९७ मा खोजा इन्जिन प्लेटफर्म र जीमेलको रूपमा देखा पर्यो । नक्सा, अर्थ, क्लाउड भण्डारण र एन्ड्रोइड एपको रूपमा संसारभरका अरबौँ मानिसहरूले यसलाई अब प्रयोग गर्छन् । त्यसैगरी यसको अनुवाद सेवा दैनिक लाखौँ मानिसले प्रयोग गर्ने गरेको बताइएको छ । नेपालको सरकारी कामकाजको भाषा नेपाली बाहेक हाम्रो मातृभाषा नेपाल भाषालाई पनि यस्ता अनुवाद सेवामा समावेश गरिएको छ । यो सबै नेपालीका लागि मात्र होइन, नेपाल भाषीका लागि पनि खुशी र गौरवको विषय हो । हाम्रो भाषा नेपाली पछिको दोस्रो ठूलो भाषा बनेको छ ।

गत विहीवार गुगलले आफ्नो अनुवाद सेवामा नेपाल भाषा (नेवारी) समावेश गरेको घोषणा गरेको थियो । यसको अर्थ हाम्रो भाषा अहिले विश्वका ६१ करोडभन्दा बढी मानिसले बोल्ने क्यान्टोनिजदेखि लिएर अफ्रिकामा बोलिने स्वातीसम्मका भाषाहरूको समूहमा पर्छ । यसरी, यहाँ समावेश गरिएका भाषाहरूमा कुनै पनि लेखहरू सीधै हाम्रो भाषामा अनुवाद गर्न सकिन्छ र तिनीहरूले सजिलैसँग हाम्रो भाषामा लेखिएका कृतिहरू आफ्नै भाषामा अनुवाद गर्न र पढ्न सक्छन् । जुलाई २०२४ सम्म, यसले विश्वका २४३ भाषाहरू कभर गर्नेछ ।

गुगलले २०१३ मा कश्मीरी र नेपाली भाषाहरू ल्याएदेखि धेरै मानिसहरूले यो सेवा मार्फत अन्य भाषाहरूमा सामग्री पढ्न र बुझ्न सक्षम भएका छन् । त्यसयता हाम्रो नेपाल भाषालाई गुगल ट्रान्सलेटमा समावेश गर्न विभिन्न चरणमा प्रयास भइरहेको छ ।

नेपाल भाषा शब्द र व्याकरणलाई विश्वका विभिन्न भाषाका सञ्जालमा परिचय गराउने र हामीले लेखेका कुराको अनुवादलाई स्वचालित बनाउनु सामान्य कुरा होइन । यो पूर्ण वा सिद्ध नहुन सक्छ, तर यसलाई ऐतिहासिक र युगान्तकारी भन्नु पर्छ । फण्डै २ हजार दिनसम्म ९ हजारभन्दा बढीले सहयोग गरेको

जानकारी दिइएको छ । यस कार्यमा विश्व नेवा संगठनको पहल, समन्वय र योगदान इतिहासले सम्फुनपुछ । तर, नेपालीहरूको विडम्बना यो हो कि जातीय र भाषिक क्षेत्रमा जहिले पनि उपलब्धि हुन्छ, हामी नेपाली समुदायभित्रका केही असन्तुष्ट हुन्छन् । सायद हाम्रा पुर्खाहरूले हामीलाई हाम्रा उपलब्धिहरूलाई गौण मान्न र हामीले अहिलेसम्म हासिल नगरेका कुराहरू खोज्न सिकाएका हुन् । हामीले कम्तिमा १४० वर्षदेखि नेपाल भाषा साहित्यको विकासका लागि आद्वान गर्दै आएका छौँ । सरकारले गर्न नदिँदा विकास हुन नसकेको देखिन्छ । बहुदलीय आयो, यसले जे मन लाग्यो त्यही लेख्न पाए तर आज लेखिएका अधिकांश पुस्तक लेखकको अलमारीमा धूलो छरिरहेका छन् । नेपाल संवतलाई राष्ट्रिय वर्ष बनाउनुपर्छ भन्दै करिब २० वर्षदेखि वसन्तपुको दबलीमा नारा लगाउँदै आएका छौँ तर राष्ट्रिय वर्ष बने पनि विक्रम संवत चाहिन्छ । सर्वोच्च अदालतले नगरपालिकाले सरकारविरुद्ध मुद्दा हाल्न नहुने फैसला गरेपछि हामीले संघर्ष समिति बनाएका थियौँ । के हाम्रो आन्दोलन सरकारको अस्तित्व देखाउने माध्यम मात्रै हो ?

सन्तुष्टि नै प्रगतिको बाधक हो भनी भनिन्छ तर असन्तुष्टि जनाएर उपलब्धिलाई अरु कुरामा प्रयोग नगर्ने हो भने हाम्रो आन्दोलन मानसिक रोग बन्ने डर छ । नेपाल भाषा हाम्रो भाषाको मौलिक ऐतिहासिक र गौरवशाली नाम हो भन्नेमा कुनै शंका छैन । यस भाषामा पुस्तकहरू लेखिएको समयदेखि हामीले यस भाषाको नाम नेपाल भाषा हो भनेर पढ्दै आएका छौँ । र यो भाषालाई नेवारी भनिन्थ्यो भन्ने हामीलाई थाहा छ । यो अपमानजनक छ, हामीलाई यो मन पर्दैन ।

तर यति मात्र होइन । हाम्रो भाषालाई नेपाल भाषा नाम दिएको ६० वर्षपछि आज यो नाम नेपाल भाषामा लेख्ने साहित्यकार, यस भाषामा लेख्ने पत्रकार र भाषिक अधिकारका लागि अभियान चलाउनेहरूका लागि मनपर्ने नाम भएको यथार्थ हो । जसरी हाम्रो जात, समुदाय वा राष्ट्रलाई विगतमा

ट्रान्सलेटमा हाम्रो वास्तविकता

झेपार भनिन्थ्यो भन्नेमा हामी गर्व गर्छौँ, त्यसरी नै नेपालीको हकमा उनीहरूको भाषाको एउटा लाक्षणिक पुरातात्विक नाम छ, त्यो नेपाल भाषा हो । तर आज उनीहरूले प्रयोग गर्ने सञ्चार र संवादको माध्यमको फरक नाम छ- हामीले हाम्रा आफन्त र साथीहरूसँग घरमा प्रयोग गर्ने भाषा नेपाल भाषा हो । आमाले नेपाल भाषा सिकाउनुभयो र छोराछोरीलाई नेपाली सिकाउनुभयो । नेपाल भाषालाई आधिकारिक मान्यता दिनुपर्ने माग गर्दै आएका नेताहरू पनि मञ्चमा उभिएर नेपालीमा बोल्छन् ।

समय परिवर्तनशील छ, हामी स्वीकाउँौँ । नेपाली क्षेत्र र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नेवारी नामको चर्चा आजको यथार्थ हो । अब हामी, नेपाल भाषा आदि अध्ययन गर्ने विदेशीहरू र हाम्रो भाषा संस्कृतिलाई अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा चिनाउने विद्वानहरूले नेवारीको प्रयोग कहिले र कहाँ गर्‍यौँ, त्यसको सुची दिन चाहन्तँ । ७३७ मा नरपति जयचार्यको जन्म पनि उल्लेख गर्नेछु । यदि मैले यसो गरेमा म नेवार वा नेवारी समर्थक भएको आरोप लाग्नेछ । हामीलाई नेवार नभन्नु हुँदैन, हामी नेवा हौँ र त्यसको विशेषणमा इकार लगाउनु हुँदैन भन्नेहरूमध्ये म पनि एक हुँ । हो, हामीमध्ये कतिपयलाई नेवारी भनिन मन लाग्दैन । यो हाम्रो लागि अपमानजनक छ, त्यसैले हामीले यसलाई नेवारीको सट्टा नेपाल भाषा बोलाउने निर्णय गरेका छौँ । तर, भाषाविद्को नजरले के हाम्रो भाषा नेपाली भयो ? नेवारी टाइप गरेर गुगलमा सर्च गर्नुभयो भने हाम्रो अनुहार देख्नुहुनेछ । आज नेपालीका सबै विशेषण नेवारी बनेका छन् ।

आजकल हरेक चौमासिकमा नेपाली खाना घरहरू छन्, नेपाली बालबालिकाहरू नयाँ वर्ष र अन्य चाडपर्वहरूमा नेपाली पोशाक लगाएर आउँछन् । त्यसैगरी हाम्रा धेरै बालबालिकाले बुझ्ने तर जवाफ दिन नसक्ने भाषाको नाम नेवारी हो । त्यसैगरी, नेपाल भाषालाई माया गर्ने हाम्रा आफ्नै लेखकहरूले पनि सरकारी कामकाजमा प्रयोग गर्दा यसलाई नेवारी भनेर बोलाएको पाउन गाह्रो छैन । अर्को कुरा के हो भने स्वानिङ्गलमा नेपालीले मात्रै

संवेदनशील प्रकृतिका मुद्रणलाई देशभित्रै छपाई हुनेगरी सुरक्षण मुद्रण सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण भईरहेको छ। नागरिकता, हुलाक टिकट, अन्तशुल्क स्टिकर, सवारी धनी प्रमाण पत्र नेपालमै छपाई भईरहेका छन्।

४४. नेपाल सरकारबाट प्रकाशन हुँदै आएको नेपाल राजपत्र प्रकाशनको संस्थागत ज्ञान प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहमा समेत हस्तान्तरणको लागि सहजीकरण गरिएको छ।

सम्माननीय अध्यक्ष महोदय, सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा भएको तीव्र विकासले आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक लगायतका क्षेत्रमा प्रभाव पारेको छ। विश्वमा विकसित नवीनतम प्रविधिको प्रयोग गर्दै समृद्धिको लक्ष्य प्राप्ति गर्नुपर्नेछ। आगामी आर्थिक वर्षमा मन्त्रालयले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरूमा गुणस्तरको सुनिश्चितता सहित समयमै सम्पन्न गरी लक्षित उपलब्धि हासिल गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु। विगतमा जस्तै कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा समेत माननीय सदस्यज्यूहरूको साथ र सहयोगको अपेक्षा गरेको छु। यहाँहरूको रचनात्मक सल्लाह र सुभावलाई मन्त्रालयले कार्यसम्पादनको मार्गदर्शनको रूपमा लिने विश्वास दिलाउँदछु। धन्यवाद।

होइन स्वानिङ्गल बाहिर बस्नेहरूले पनि त्यही भाषा बोल्छन् । उनीहरूले त्यहाँ बोल्ने भाषालाई नेवारी भन्ने गर्छन् । यता हेर, यता हेर, आफ्नै अनुहार हेर ।

हो, हामी नेपाल भाषाको लागि लबिड गरिरहेका छौँ । तर, कागज र पुस्तक लेख्दा फुर्सदको समयमा नेपाल भाषाका पुस्तकहरू मात्रै उल्लेख गर्न लागि्रहेको छु भनौँ भने त्यो शब्द आन्दोलनको अपमान हो । त्यस्ता नवावी कार्यहरूलाई आन्दोलन भनिँदैन । त्यसैले छोटकरीमा भन्नुपर्दा हाम्रो भाषाको पुरातन नाम नेपाल भाषा हो र हाम्रो समाजमा यसलाई नेपाल भाषा भनिन्छ र यसको नाम नेवारी हो । यस्तो अवस्थामा तरकारीमा मल मिसाएर खान्छौँ भन्न लाज मान्नु पर्दैन ।

अब गुगल ट्रान्सलेटमा जाऔँ । सूचीमा केहि भाषाहरू छन् जसको दुई नाम छन् । त्यसैगरी नेपाल भाषाको साथमा नेवारीलाई कोष्ठकमा राख्नु पनि अपराध होइन । प्राविधिक समस्या भएको सुनेको छु । तर, हाम्रो सरकार, हाम्रो देशमा बसोबास गर्ने अन्य समुदायका मानिसहरू र हामी औसत नेपालीहरू पनि हाम्रो भाषालाई नेपाली भन्न तयार छैनन् तर विदेशमा रहेका सरकारी संस्थाहरूले हाम्रो भाषालाई नेपाली भन्न खोजेकोमा म खुसी छु ।

मलाई गर्व छ कि म आफैँले डब्लुएलओ नेपाल च्याप्टरमा काम गरेको छु र केही अनुवादको काम गरेको छु । आफ्नो भनाइलाई एकलै छाडेर छलफल गर्ने, असन्तुष्टि व्यक्त गर्ने र मौन बस्ने चलन लामो छ । गुगलमा हाम्रो भाषा स्टोर यसरी तयार हुन्छ भन्ने होइन । त्यसै अर्थमा यस्तो ऐतिहासिक उपलब्धिलाई कम आँकलन गर्नु मुख्ता हुनेछ । तैपनि मातृभाषालाई माया गर्ने केही भाषिक कार्यकर्ताले सामाजिक सञ्जालमा विरोधमा आवाज उठाएका छन् । आशा छ, आईएसओले यसलाई स्वीकार गर्नेछ । हाम्रो भाषाको नाममा, कोष्ठकमा नेवारी लुकाइनेछ । अनि हाम्रो भाषाको नाम नेवारी भएन भने के होला ? के हामी सबैले आफ्नो भाषालाई नेपाली भन्ने ?

मुटुरोग : पुरुष र महिलामा के अन्तर हुन्छ ?

वार्षिक रूपमा विश्व महिला समुदायमा हुने कुल मृत्यु संख्याको करिब ३५ प्रतिशत मृत्यु मुटुरोगबाट हुन्छ, जुन सबै प्रकारका क्यान्सरबाट हुने महिलाको मृत्युभन्दा बढी देखिन्छ । महिलामा हुने मुटुरोगको अध्ययन, पहिचान, निदान र उपचार कम रहने प्रवृत्ति छ, जुन गम्भीर विषय हो ।

महिलामा मुटुरोगका केही लक्षण पुरुषमा देखिने लक्षण भन्दा पृथक् हुन सक्छन्, जसले गर्दा महिलामा प्रायः मुटुरोगको गलत निदान गरिन्छ । सर्वसाधारणका साथै स्वास्थ्यकर्मी दुवैमाभ्र महिलामा हुने मुटुरोगसम्बन्धी ज्ञान बढाउन अत्यन्त आवश्यक छ ।

मुटुका रक्तनली ‘आर्टरी’ ले पर्याप्त मात्रामा अक्सिजन रहेको रगत मुटुलाई प्रदान गर्न सकेन भने ‘कोरोनरी मुटुरोग’ नामक प्रकारको मुटुरोग हुने जोखिम हुन सक्छ । त्यस्तै, मस्तिष्कको एक भागलाई केही समयका लागि पर्याप्त मात्रामा रगत उपलब्ध हुन नसकेको अवस्थामा ‘मस्तिष्कघात’ (स्ट्रोक) अन्तर्गतको ‘ ईस्केमिक स्ट्रोक’ हुने जोखिम हुन्छ ।

अधिकांश विकसित देशमा महिलाको मृत्यु हुनुका दुई मुख्य कारण कोरोनरी मुटुरोग र मस्तिष्कघात हुन् । विभिन्न सञ्चारमाध्यमले महिलाको मृत्युको प्रमुख कारण ‘स्तन क्यान्सर’ रहेको कुरा नुटिगत रूपमा प्रकाशन प्रसारण गर्दै आएको पाइन्छ । यो गलत धारणा सम्बोधित हुनुपर्छ किनकि मुटुरोगको तुलनामा स्तन क्यान्सरबाट महिलामा हुने कुल मृत्युको संख्याको थोरै प्रतिशत मात्र पर्दछ । वि. सं. २०७९ सालमा विश्वभरि २३ लाख महिलामा स्तन क्यान्सरको निदान भयो र सोही साल ६ लाख ७० हजार महिलाको सोही कारणले मृत्यु भयो ।

महिला समुदायलाई मुटुरोगसम्बन्धी सचेतना फैलाउन अत्यन्त जरूरी छ किनकि महिलामा मुटुरोगबाट हुने अधिकांश मृत्यु पूर्वलक्षणे नभएका विरामीको हुन्छ । गर्भावस्थामा पुग्ने उमेरका क्षमता भएका महिलामा मुटुरोग सम्बन्धी समस्या हुने जोखिम कम हुन्छ । तर रजोनिवृत्ति (अङ्ग्रेजीमा मेनोपज) अर्थात् स्थायी रूपमा महिनावारी रोकिएपछि जोखिम यसरी कम रहेको अवस्था हट्छ ।

सामान्य अवस्थामा दुवै लिंग्मा हुने मुटुरोगका जोखिमका कारक
- हाईपर्टेन्सन (सिस्टोलीक रक्तचाप १४० वा बढी भएको अवस्था)
- डिस्लीपिडीमीया (रक्त संचारमा लीपीडको असामान्य तह)
- डाईबीटीस (मधुमेह) : मधुमेह भएका पुरुषहरूको तुलनामा मधुमेह भएका महिलालाई मुटुरोग हुने सम्भावना बढी हुन्छ ।
- ओवेसीटी (अत्यधिक मोटोपन)
- धुम्रपान : धुम्रपान गर्ने पुरुषको तुलनामा धुम्रपान गर्ने महिलाहरूमा मुटुरोग हुने सम्भावना बढी हुन्छ ।
- भौतिक क्रियाकलापरहित जीवनशैली
- पारिवारिक इतिहास
- अपर्याप्त पोषण
- वातावरणीय प्रदूषण
गर्भवती महिलालाई हुने मुटुरोगका गर्भवतीसम्बन्धी जोखिमका कारक
- प्रिक्लाम्पसीया (हाईपर्टेन्सन डिसअर्डर)
- जेस्टेस्नल हाईपर्टेन्सन
-जेस्टेस्नल मधुमेह
-प्रि-टर्म डेलिभरी (गर्भावस्था ३७ हप्ता पूरा हुनुअघि बच्चा जन्मिनु)
-सामान्य वजनभन्दा कम वजनको बच्चा जन्मिनु
-प्रत्येक गर्भावस्थामा गर्भपतन
महिलासम्बन्धी मुटुरोगका अन्य जोखिमका कारक
-पहिलो महिनावारी : पहिलो महिनावारी सामान्य उमेरभन्दा अघि हुनसक्छ ।
-रजोनिवृत्ति : रजोनिवृत्ति भएपछि ईस्ट्रोजेनको निम्न तहले साना रक्तनलीहरूमा रोग विकसित हुने जोखिम बढाउँछ ।
-सामान्य उमेर भन्दा अघि रजोनिवृत्ति हुनु ।
-हर्मोनमा आधारित परिवार नियोजन ।
-पोलिसिस्टीक ओभेरीयन सिन्ड्रोम
-अटो-ईम्प्यून डिसअर्डर
-कोनिक इन्फ्लेमेटरी अवस्था

-तनाव : तनाव र डिप्रेसनले पुरुषको तुलनामा महिलाका मुटुलाई बढी असर गर्छ । डिप्रेसनले स्वास्थ्य जीवनशैली कायम गर्न पनि असहज पार्न सक्छ ।
-ईस्केमिक मुटुरोग (आईएचडी) : यो पुरुषका तुलनामा महिलामा वृद्ध उमेरमा विकसित हुन्छ । यद्यपि, युवतीहरूमा आईएचडीको दर बढ्दै गएको छ ।
-इम्पेड्ड ग्लुकोजको दर : यो पुरुषको तुलनामा महिलामा बढी हुन्छ ।
निद्राका क्रममा हुने अवरोध, डिप्रेसन आदि रजोनिवृत्तिका क्रममा सामान्य हुनु, जुन मुटुरोगको वृद्धिसँग सम्बन्धित भएको पाइन्छ ।
मुटुरोगको सिकार बृद्ध व्यक्ति मात्र हुन्छन् भन्नु भ्रम
स्वस्थ जीवनशैली अपनाएपनि मुटुरोगको जोखिम सबै उमेरका महिलालाई हुन्छ । उमेरका अतिरिक्त मुटुरोगको जोखिम बढाउने कारकमा यी पर्दछन् ।

-गर्भावस्था
-धेरै खाना खानु वा अस्वस्थ भोजन गर्नु
-भौतिक रूपमा शिथिल जीवन शैली हुनु
-जन्मावस्थामै मुटुरोगबाट ग्रसित हुनु
ईन्डोजिनस हर्मोन तह, शरीरको तल्लो भागको वजन र उच्च बोसोको अनुपातका कारणले कुनैपनि मुटुरोगको उपचारका क्रममा महिला विरामीलाई दिइने थेरापीको परिणाम पनि त्यस्तो विरामीअनुसार फरक हुनसक्छ । केही प्रतिवेदनअनुसार एस्पिरिनको प्रयोगबाट महिलामा हुने मस्तिष्कघातविरूद्ध संरक्षणीय प्रभाव भएको भेटिन्छ, तर हृदयघातको सन्दर्भमा भने भेटिँदैन ।
कोरोनरी मुटुरोगका जोखिम
महिलामा हुने कोरोनरी मुटुरोगका प्रमुख जोखिममा यी पर्दछन् ।
-धुम्रपान
-हाईपर्टेन्सन
-मधुमेह
-ओवेसिटी
-अभ्यासरहित जीवनशैली
-अपर्याप्त पोषण
-डिस्लीपिडीमिया
यी जोखिममध्ये मधुमेह र डिस्लीपिडीमियामा लैङ्गिक अन्तर अवलोकन गरिएको छ ।

दुवै पुरुष र महिला विरामीका ‘उमेर’ ले जोखिमको गाम्भीर्य निर्धारण गर्छ । यद्यपि महिला सर्वप्रथम कोरोनरी मुटुरोगको विरामी हुँदा पुरुषको तुलनामा समग्रमा १० वर्षभन्दा बढी उमेरका हुन्छन् ।

ब्रिटिश हार्ट फाउन्डेसनका तथ्यांकअनुसार वि. सं. २०७८ सालमा विश्वभर करिब ११ करोड पुरुष र ८ करोड महिला कोरोनरी मुटुरोगबाट ग्रसित थिए । कोरोनरी मुटुरोग हुने जोखिमको सर्वाधिक प्रमुख कारक धुम्रपान हो, कैयौँ हृदयघात तम्बाकूको प्रयोगबाट हुन्छन् । विश्व स्वास्थ्य संगठनले वि. सं. २०७७ साल असोज १३ गते जारी गरेको प्रेस विज्ञप्तिअनुसार हरेक वर्ष कोरोनरी मुटुरोगबाट विश्वभर ९४ लाख मानिसको मृत्यु हुन्छ, जसमध्ये करिब १९ लाख (करिब २१ प्रतिशत) मृत्यु तम्बाकूको प्रयोगबाट तथा त्यसको प्रयोगको प्रभावबाट अरूलाई (सेकेन्ड-ह्यान्ड स्मोकबाट) हुन्छ । धुम्रपान गर्ने व्यक्तिले धुम्रपान गर्न रोकेमा एक वर्षभित्र मुटुरोगका जोखिम आधा‍ले घट्छ र कालन्तरमा जोखिम सामान्य अवस्थामा पुग्छ । यो अचम्मको कुरा हो कि विश्व जनसंख्यामा धुम्रपान गर्ने युवतीको संख्यामा वृद्धि भएको पाइन्छ भने धुम्रपान गर्ने युवकको संख्या घटेको पाइन्छ । साथै, धुम्रपान गर्ने युवतीहरूले मुखबाट लिइने परित्वाण नियोजन औषधि अर्थात् ‘पिल्स’ प्रयोग गरेमा उनीहरूमा मुटुरोगको जोखिम बढी हुन्छ ।

पुरुषको तुलनामा महिलालाई उमेर बढ्दै गएपछि, हाईपर्टेन्सन बढी हुन्छ । हाईपर्टेन्सनको नियन्त्रणले दुवै मस्तिष्कघात र मुटुरोगका जोखिम घटाउँछन् । केही तथ्यांक अनुसार रजोनिवृत्ति भइसकेका एवं डिस्लीपिडीमियाबाट ग्रसित महिलाको उपचारका महत्वपूर्ण फाइदा छन् ।

मधुमेहसँग सम्बन्धित कोरोनरी मुटुरोगबाट हुने मृत्युको जोखिम पुरुषभन्दा महिलामा बढी हुन्छ । यो लैङ्गिक अन्तर हुनुको कारण मधुमेहको लिपीड र रक्तचापमाथि हुने विशेष हानिकारक प्रभावले गर्दा हुनसक्छ । ओवेसिटी र अभ्यासरहित जीवनशैलीबाट दुवै पुरुष र महिलामा मुटुरोगको उक्तिके जोखिम हुन्छ ।

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्री शर्माबाट राष्ट्रियसभामा विनियोजन विधेयक, २०८१ माथि उठेका प्रश्नको जवाफसहितको

सम्माननीय अध्यक्ष महोदय,
विनियोजन विधेयक, २०८१ मा सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको लागि प्रस्तुत वार्षिक कार्यक्रमहरूका सम्बन्धमा माननीय सदस्यज्यूहरूबाट व्यक्त जिज्ञासा, प्रश्न एवम् छलफलको क्रममा उठाउनु भएका विषय तथा प्रस्तुत गर्नु भएको रचनात्मक सुझावका लागि म सबै माननीयज्यूहरूलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। आगामी दिनमा समेत मन्त्रालयले तय गर्ने नीति तथा कार्यक्रमहरूमा यहाँहरूको रचनात्मक सल्लाह र सुझावलाई मार्गदर्शनको रूपमा लिने विश्वास दिलाउँदछु।

सम्माननीय अध्यक्ष महोदय,
सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा विकसित नवीनतम प्रविधिहरूको अधिकतम उपयोग गर्ने, यस क्षेत्रमा निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गर्दै निर्यातयोग्य सूचना प्रविधि उद्योगको विकास गर्ने, सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा युवा जनशक्तिलाई आकर्षित गरी रोजगारी र स्वरोजगारीका अवसर सिर्जना गर्ने तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधिको अधिकतम उपयोग गरी विकासको आधार स्तम्भको रूपमा सूचना प्रविधिको उपयोग गर्ने लक्ष्यका साथ आगामी दशकलाई सूचना प्रविधि दशकको रूपमा अगाडि बढाइएको छ। सूचना प्रविधिमाफत आर्थिक सामाजिक रुपान्तरण एवम् आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको दीर्घकालीन सोच रहेको छ। मन्त्रालयको आगामी आर्थिक वर्ष २०८१/८२को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट मूलतः आमसञ्चार, दूरसञ्चार, सूचना प्रविधि, हुलाक सेवा, चलचित्र र मुद्रण गरी ६ वटा क्षेत्रमा आधारित रहेकोछ।

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा यस मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकाय समेतको लागि रू. ७ अर्ब ३५ करोड २९ लाख विनियोजन भएको छ, जुन कुल राष्ट्रिय विनियोजनको ०.३९५ प्रतिशत मात्र हो। जसमध्ये ७७ प्रतिशत चालुतर्फको अनिवार्य दायित्वको रकम हो भने बाँकी रकम पूँजीगत खर्चतर्फ विनियोजन भएको छ। यसको साथै मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरण, नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लिमिटेड, प्रेस काउन्सिल नेपाल, नेपाल टेलिभिजन, रेडियो प्रसार सेवा विकास समिति (रेडियो नेपाल), गोरखापत्र संस्थान, राष्ट्रिय समाचार समिति एवम् चलचित्र विकास बोर्डले नेपाल सरकार र आफ्नै आन्तरिक स्रोत समेत परिचालन गर्दै आएका छन्।

सुशासन र विद्युतीय शासन प्रवर्द्धन एवम् सदाचारको परिपालनामा मन्त्रालय प्रतिबद्ध छ। नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट वक्तव्यमा समावेश भएका मन्त्रालयसम्बद्ध विषयहरूको कार्यान्वयन र तोकिएका सूचकहरूको लक्ष्य प्राप्तिको लागि मन्त्रालयले वार्षिक कार्यक्रमहरूको एकीकृत कार्ययोजना तयार गरी वि.सं. २०८१ श्रावणदेखि कार्यान्वयनमा ल्याउने तथा नियमित समीक्षा एवम् अनुगमन मूल्याङ्कन गरिने व्यहोरा माननीय सदस्यज्यूहरूलाई अवगत गराउँछु।

सम्माननीय अध्यक्ष महोदय,
अब म माननीय सदस्यज्यूहरूले मन्त्रालयसँग सम्बन्धित बजेट तथा कार्यक्रम माथिको छलफलका क्रममा राख्नुभएका जिज्ञासा एवम् उठाउनुभएका विषय सन्दर्भहरूलाई क्षेत्रगत रूपमा सम्बोधन गर्न चाहन्छु।

आमसञ्चार

१. विचार तथा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता एवम् पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रताप्रति सरकार प्रतिबद्ध छ। आमसञ्चार क्षेत्रलाई स्वतन्त्र, मर्यादित, जिम्मेवार, जवाफदेही, उत्तरदायी र विश्वसनीय बनाउन आवश्यक नीतिगत तथा कानूनी सुधारका लागि विद्यमान ऐन कानुनमा समसामयिक संशोधन तथा नयाँ तर्जुमा गर्ने कार्य भईरहेको छ। आवश्यकता अनुसार थप नयाँ नीति, ऐन तर्जुमा एवम् संशोधन लगायतका कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

२. सञ्चार माध्यमलाई स्वतन्त्र, तटस्थ, निष्पक्ष र विश्वसनीय बनाउनको लागि प्रेस काउन्सिल नेपालको पुनर्संरचना गर्ने गरी मिडिया काउन्सिल विधेयक र सार्वजनिक सेवा प्रसारण विधेयक सम्मानित संसदमा छलफलको क्रममा रहेका छन्। राष्ट्रिय आम सञ्चार विधेयक तर्जुमाको अन्तिम चरणमा रहेको छ।

३. विज्ञापन ऐन तथा नियमावली अनुसार विज्ञापनको नियमन गर्नुका साथै जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, इण्डछ बमोजिम मर्दिरा, चुरोट, सूती तथा सूतीजन्य पदार्थ लगायतका मानव स्वास्थ्यलाई प्रतिकूल असर गर्ने कुनै पनि वस्तुको विज्ञापन सामग्री उत्पादन, वितरण तथा प्रचार प्रसार नगर्न नगराउन विज्ञापन बोर्ड क्रियाशील छ। विज्ञापन बजारलाई नियमित र व्यवस्थित गरी व्यावसायिक वातावरण प्रवर्द्धन गर्ने र आम उपभोक्ताको हक हितलाई सुनिश्चित गर्न प्रदेश सरकार र स्थानीय तह तथा सम्बद्ध पक्षसँग समन्वय गरिनेछ।

४. लोक कल्याणकारी विज्ञापनको प्रकाशन प्रसारणलाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउदै लगिनेछ। लोककल्याणकारी विज्ञापन पत्रपत्रिका वर्गीकरण तथा प्रसारण माध्यमको क्षमताको आधारमा विज्ञापन ऐन अनुसार समानुपातिक रूपमा वितरण गरिँदै आइएको छ।

५. पत्रकार र पत्रकारिता क्षेत्रसँग सम्बद्ध संस्थाहरूको विकासमा सहयोग पुर्‍याउन सरकारले उपलब्ध गराउने अनुदान तथा आर्थिक सहायताको बाँडफाँट र खर्च प्रक्रिया पारदर्शी बनाउन पत्रकारितासँग सम्बन्धित संघ संस्थाहरूलाई अनुदान तथा आर्थिक सहयोग वितरण सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० जारी गरी यसैको आधारमा मन्त्रालयबाट अनुदान वितरण र अनुगमन गर्ने गरिएको छ।

६. नेपालको संविधानले समावेशी समाजको लागि गरेको दिशानिर्देश बमोजिम मन्त्रालयका कार्यक्रम पनि सामाजिक विविधतालाई सम्बोधन गर्ने गरी प्रस्ताव गरिएको छ। आगामी आ.व.मा पत्रकार महिलाको क्षमता अभिवृद्धि र सूचना प्रविधिमा महिला सहभागिता सम्बन्धी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएकोछ। आम सञ्चार माध्यममा सबै नागरिकको पहुँच स्थापित गर्न गोरखापत्रबाट ४१, रेडियो नेपालबाट २२ र नेपाल टेलिभिजनबाट १४ भाषामा कार्यक्रम प्रकाशन तथा प्रसारण हुँदै आएका छन्। आगामी आ.व.मा थप भाषाहरूमा समेत समाचार सामग्री प्रकाशन र प्रसारण गरिनेछ। सार्वजनिक प्रसारण संस्थाबाट प्रकाशन प्रसारण हुने समग्र कन्टेन्टको गुणस्तर वृद्धि गरी दर्शक तथा श्रोता मैत्री बनाउँदै लगिनेछ।

७. समाज रुपान्तरणको इतिहास बोकेका पुराना सामग्रीहरू भावी पुस्ताको लागि समेत सुरक्षित गर्नका लागि गोरखापत्र दैनिकको ६८ वर्ष, दि राईजिड नेपालको ३८ वर्ष, मधुपर्कको ४७ वर्षका सामग्रीहरू डिजिटल अर्काइभ गरी सुरक्षित गरिएको छ। रेडियो नेपालका ५२ हजार ५ सय २१ अडियो कन्टेन्टको अर्काइभिड गरिसकिएको छ। पुराना श्रव्य दृश्य सामग्रीको डिजिटल अर्काइभ गर्ने कार्यलाई आगामी वर्षमा समेत निरन्तरता दिइनेछ।

८. प्राकृतिक विपदाबाट हुन सक्ने क्षतिको न्यूनीकरणको लागि रेडियो नेपालमाफत विपद पूर्वसूचना प्रणाली र दूरसञ्चार सेवा प्रदायक माफत एस.एम.एस. द्वारा विपद पूर्वसूचना दिने व्यवस्था मिलाइएको छ।निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रका रेडियो, टेलिभिजन र इन्टरनेट सेवा प्रदायकलाई पनि यस प्रकारको पूर्व सूचना दिने व्यवस्था मिलाउन आग्रह गरिएको छ।

९. विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूलाई तथ्यमा आधारित र आधिकारिक सूचना सामग्री उपलब्ध गराई पत्रकारिता क्षेत्रको विश्वसनीयता वृद्धि गर्न राष्ट्रिय समाचार समितिबाट हाल १८ घण्टा समाचार सेवा प्रवाह भइरहेकोमा आगामी आ.व. देखि चौविसै घण्टा सेवा प्रवाह गरिनेछ। यसबाट सञ्चार माध्यम र आम नागरिकमा समयमै तथ्यपरक समाचार संप्रेषण हुनेछ।विभिन्न भाषाभाषीको संरक्षण, सम्वर्द्धन गर्दै समावेशिता प्रवर्धन गर्न मन्त्रालय प्रतिबद्ध रहेको छ। राष्ट्रिय समाचार समितिबाट भिडियो समाचार सेवाका अतिरिक्त आगामी आ.व.देखि तीन राष्ट्रभाषा (अवधी, मैथिली र नेवारी) मा समाचार सेवा सञ्चालन गरिनेछ।

१०. गोरखापत्र, रेडियो नेपाल र नेपाल टेलिभिजनबाट तथ्यमा आधारित समाचार प्रकाशन प्रशारण एवम् गुणस्तर अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

११. सामाजिक सञ्जालको प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ।सामाजिक सञ्जालको प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्न निर्देशिका जारी भएको छ। थप व्यवस्थित गर्न विधेयक तर्जुमाको अन्तिम चरणमा रहेको छ।

१२. सामाजिक सञ्जाल यूट्युवको व्यवस्थित अभिलेख, सूचीकरण र नियमित अनुगमन गर्ने कार्य प्रेस काउन्सिल नेपालबाट भैरहेको छ। आमसञ्चार क्षेत्रलाई थप जिम्मेवार र विश्वसनीय बनाउन प्रेस काउन्सिल नेपाल माफत पत्रकार आचार संहिता कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ।

१३. नागरिकले सार्वजनिक सरोकारको सूचना माग्ने र पाउने सूचनाको हकको सुनिश्चितताको लागि सरकार प्रतिबद्ध छ। सूचनाको हक कार्यान्वयन गरी सार्वजनिक निकायहरूलाई जिम्मेवार, जवाफदेही र पारदर्शी बनाउन राष्ट्रिय सूचना आयोग क्रियाशील रहेको छ।

दूरसञ्चार

१४. आम नागरिकमा गुणस्तरीय र सुलभ सेवा पुर्‍याउनको लागि कार्य भैरहेको छ। हाल २ वटा मोबाइल सेवा प्रदायक र ११४ वटा इन्टरनेट सेवा प्रदायकले अनुमति लिई सेवा दिईरहेका छन्। बजार प्रतिस्पर्धा र उपभोक्ताको छनौटको आधारमा

उपभोक्ताले सेवा लिने गरेका छन्। दूरसञ्चार सेवाको नियमन नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणले गरिरहेको छ।

१५. देशभर गुणस्तरीय दूरसञ्चार सेवा पुर्‍याउन आवश्यकता अनुसार द्ध्त्त, भल्यमभद्य, मोबाइल टावर, फाइबर टू द होम(त्त्त्त) को विस्तार लगायतका पूर्वाधारहरू थप गर्ने कार्य अधि बढाइएको छ।उच्च गतिको ईन्टरनेट सेवा विस्तारको लागि विगत एक वर्षको अवधिमा ९ जिल्ला थप गरी हालसम्म ७६ जिल्लामा विस्तार भएको त्त्त्त सेवा आगामी आ.व.मा सबै जिल्ला सदरमुकामसम्म पुर्‍याउने र सबै नगरपालिका तथा गाउँपालिकासम्म क्रमशः विस्तार गरिँदै लगिनेछ। सेवा नपुगेका, सिग्नल कम देखिएका तथा माग भएका स्थानहरूमा सेवा विस्तार तथा गुणस्तर सुधार गरिनेछ। नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरण अन्तर्गतको ग्रामीण दूरसञ्चार विकास कोष-च्त्तै र नेपाल टेलिकमका वार्षिक कार्यक्रम माफत दूरसञ्चारको पूर्वाधार विकास र सेवाको गुणस्तर वृद्धि गरिनेछ।

१६. मध्य पहाडी लोकमार्ग र अन्य लोकमार्गहरूमा अष्टिकल फाइबर बिछ्छुयाई सेवाको गुणस्तर वृद्धि गरिनेछ। गण्डकी र लुम्बिनि प्रदेशमा ब्रोडब्याण्ड इन्टरनेट सेवा विस्तार कार्यको सम्बन्धमा दूरसञ्चार सेवा प्रदायकद्वारा अदालतमा दायर गरिएको मुद्दा खारेज भएको हुँदा ती प्रदेशमा रोकिएको कार्य शीघ्र अगाडि बढाइनेछ।

१७. दूरसञ्चार सेवाको गुणस्तर र पहुँच विस्तारको लागि भूकम्प प्रभावित २ जिल्ला र प्रत्येक प्रदेशका कम्तिमा २ जिल्ला रहनेगरी १९ जिल्लालाई नमूना जिल्ला घोषणा गरी गुणस्तरीय दूरसञ्चार सेवा विस्तार गर्ने कार्य भईरहेको छ।

१८. सूचना तथा सञ्चारको पहुँच वृद्धि गर्ने उद्देश्यले शुरू गरिएको ब्रोडव्याण्ड इन्टरनेट सेवा सबै स्थानीय तहका सबै वडा केन्द्रमा पुगेको छ। त्यसैगरी ४ हजार ७ सय ४८ स्वास्थ्य केन्द्र र १० हजार ७ सय ८४ सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयमा समेत ब्रोडव्याण्ड इन्टरनेट जडान कार्य सम्पन्न भएको छ। नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणमाफत आगामी आर्थिक वर्षमा सामुदायिक विद्यालय र स्वास्थ्य केन्द्रमा ब्रोडव्याण्ड इन्टरनेट विस्तार गरिने छ।विद्यालयमा अनलाइनमाफत शिक्षण सिकाई हुन सक्नेगरी दूरसञ्चार पूर्वाधारको विस्तार गरिनेछ।

१९. नवीनतम प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गर्दै देशभर गुणस्तरीय दूरसञ्चार सेवा प्रदान गर्न सेवा प्रदायकहरूलाई प्रोत्साहन गरिएको छ। सेवा प्रदायक कम्पनीलाई व्यवसायिक वातावरणको सिर्जना गर्न र स्वच्छ व्यवसाय माफत सरकारलाई प्राप्त हुनुपर्ने कर राजस्व, रोयल्टी, दस्तुर समयमै सरकारलाई प्राप्त हुनुपर्ने विषयमा मन्त्रालय स्पष्ट छ। सो को लागि ञ्चभलगभ व्ककगचवलअभ क्थकतभ्त्त-च्च लागु गराउनका साथै सेवा प्रदायकको नियमन र सुशासन प्रवर्द्धनमा मन्त्रालय क्रियाशील रहेको छ।

२०. सेवा प्रदायकसँगको समन्वयमा दूरसञ्चार पूर्वाधारको सहप्रयोगलाई बढाई समग्र सेवाको लागत न्यूनीकरण गर्दै दूरसञ्चार सेवाको विकास र विस्तार गरिनेछ।

२१. २०८१ साउन १ गते देखि लागु हुने गरी रेडियो फ्रिक्वेन्सीको सम्बन्धमा मोबाइल सेवामा पूर्ण रूपमा प्रविधि तटस्थता नीति अवलम्बन गरिएको छ। “दूरसञ्चार सेवाको रेडियो फ्रिक्वेन्सी (बाँडफाँट तथा मूल्य सम्बन्धी) नीति, २०८०” मा गरिएको यस व्यवस्थाले मोबाइल सेवा प्रदायकहरूबाट नेपाल सरकारलाई वार्षिक रूपमा प्राप्त भैरहेको रेडियो फ्रिक्वेन्सी वापतको शुल्कमा वृद्धि भई हरेक वर्ष थप रू.४० करोड प्राप्त हुन सक्नेछ।

२२. आगामी आर्थिक वर्षमा सबै स्थानीय तहसम्म ढ्ढ सेवा विस्तार गरिनेछ। दूरसञ्चार सेवाको गुणस्तर वृद्धिको लागि उपलब्ध साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन गरिने व्यहोरा सम्माननीय अध्यक्षज्यूमाफत अनुरोध गर्न चाहन्छु।

२३. छ्त्त तथा ष्ढभम ध्चभभिकक व्अभभकक जस्तो नविनतम प्रविधिहरूको लागि आवश्यक पर्ने फ्रिक्वेन्सी व्याण्ड तथा व्याण्डविथ समेत निर्धारण गरी रेडियो फ्रिक्वेन्सीलाई प्रतिष्पर्धाको आधारमा वितरण गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।छ्त्त को प्राविधिक परिक्षण सम्पन्न भई व्यवसायिक संचालनको लागि अध्ययन भैरहेको छ।

२४. दूरसञ्चार सम्बद्ध कानूनहरू दूरसञ्चार ऐन, नियमावली, सूचना प्रविधि नीति आदिलाई समसामयिक एवम् लगानी मैत्री बनाई सूचना प्रविधि दशकको लागि पूर्वाधार तयार गरिनेछ।

सूचना प्रविधि

२५. नेपाललाई सूचना प्रविधिको हवको रूपमा विकास गर्ने र आगामी दशकलाई सूचना प्रविधि दशकको रूपमा अगाडि बढाउन आगामी आ.व.लाई प्रारम्भ वर्षको रूपमा लिई तद् अनुरूपको तयारीको थालनी गरिने छ। सोझै योजनाले पनि सूचना प्रविधिको

क्षेत्रलाई रुपान्तरणकारी क्षेत्रको रूपमा उच्च महत्व दिएकोले सरकारले निजी क्षेत्रसँग साभ्केदारी गरी यस क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना गर्दै सेवा निर्यात गर्ने वातावरण निर्माण गर्नेछ। सूचना प्रविधि दशकलाई राष्ट्रिय प्राथमिकता र अभियानका साथ अगाडि बढाउन तीनै तहका सरकार, निजी क्षेत्र र सम्बद्ध व्यवसायी समेतको वृहत सहभागितामा दश वर्षे मार्ग चित्र तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। मलाई विश्वास छ, यस अभियानमा सबै निकाय संस्था र क्षेत्रबाट अपनत्वका साथ पूर्ण सहयोग प्राप्त हुनेछ।

२६. सूचना प्रविधि क्षेत्रबाट अर्बौं रूपैयाको निर्यात गर्न सकिने तथ्य विभिन्न अध्ययनले देखाएका छन्।निजी क्षेत्रसँगको छलफल समेतका आधारमा आगामी दश वर्षमा ३० खर्बको निर्यात र १० लाखको रोजगारी सिर्जना हुनेमा विश्वस्त छौं।सरकारले अगाडि बढाएको सूचना प्रविधि दशक अभियानबाट निजी क्षेत्र उत्पाहित भएको छ। सरकारले उपयुक्त व्यवसायिक वातावरण सिर्जना गरी निजी क्षेत्र एवम् विश्वविद्यालय लगायतका प्राज्ञिक क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सूचना प्रविधि सम्बन्धी सेवाको उत्पादन र निर्यातको कार्य प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गर्नेछ।

२७. “सुशासन, विकास र समृद्धिका लागि डिजिटल नेपाल”को दूरदृष्टि सहित २०७६ सालबाट सुरू भएको डिजिटल नेपाल फ्रेमवर्क कार्यान्वयनको सिलसिलामा ८ क्षेत्रहरू डिजिटल फाउन्डेसन, कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, उर्जा, पर्यटन, वित्त र शहरी पूर्वाधार तथा उक्त क्षेत्र अन्तर्गतका ८० वटा पहलहरूमाफत कार्य भैरहेको छ। यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र परेको डिजिटल फाउन्डेसन तयार गर्न डिजिटल नेपाल एक्सलरेशन प्रोजेक्ट समेत सञ्चालनमा रहेको छ।

२८. सबै सरकारी निकायको वेबसाइटमा एकरूपता ल्याई सूचनाको पहुँचमा सहजता ल्याउनका साथै वेबसाइट निर्माण तथा सञ्चालनको लागत घटाउन एकीकृत वेबसाइट व्यवस्थापन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाई विस्तार गरिनेछ। वेबसाइटमा हुन सक्ने साइबरजन्य सुरक्षा जोखिम न्यूनीकरणको लागि वेब मोनिटरिङ प्रणाली अवलम्बन गरिएको छ।

२९. सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई छिटो, सरल, सहज र पारदर्शी बनाई प्रभावकारी सेवा प्रवाहको लागि एकीकृत कार्यालय व्यवस्थापन प्रणालीमा सबै संघीय मन्त्रालय र लुम्बिनी प्रदेशका सबै मन्त्रालयहरू आवद्ध भएका छन्। आगामी आ.व.मा यस प्रणालीको विस्तार गरी सबै प्रदेश र स्थानीय तहहरू समेत आवद्ध गर्दै लगिनेछ।

३०. साइबर आक्रमणको पहिचान, रोकथाम र प्रतिकार्य गर्दै उत्थानशील साइबर स्पेश तयार गर्ने उद्देश्यका साथ राष्ट्रिय साइबर सुरक्षा केन्द्रको स्थापना गरिएको छ। चौबीसै घण्टा/सातै दिन साइबर सुरक्षा केन्द्रलाई क्रियाशील बनाउँदै साइबर जोखिमको पूर्वानुमान र जोखिम न्यूनीकरणलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ। साइबर सुरक्षा सम्बन्धी विधेयक तर्जुमा भैरहेको छ।

३१. विद्युतीय तथ्याङ्कहरूको सुरक्षा, भण्डारण र उपयोगलाई व्यवस्थित बनाउन विद्युतीय तथ्याङ्क सुरक्षाको सुनिश्चितता गरिनेछ।स्वदेशमा निर्मित सफ्टवेयरको प्रयोगलाई प्रवर्धन गर्ने नीति अवलम्बन गरिएको छ। गुणस्तर सुनिश्चित भएका र सेवा सञ्चालनको लागि सक्षम स्वदेशी सफ्टवेयरहरूको उपयोगको लागि मापदण्ड निर्धारण लगायतका कार्य गरिनेछ।

३२. हाल चौबीसै घण्टा सञ्चालनमा रहेको सरकारी डाटा सेन्टरको पुनःसंरचना गरी एकीकृत डाटा व्यवस्थापन केन्द्र स्थापना गरिएको छ। डाटा मिर रिङ्ग सहितको डिजास्टर रिस्कभरी सेन्टर सञ्चालनमा ल्याइनेछ। नीजि क्षेत्रद्वारा सञ्चालित डाटा सेन्टरको मापदण्ड निर्धारण गरी स्तरीकरण र नियमन गरिनेछ।

३३. सञ्चार तथा सूचना प्रविधि क्षेत्रमा दक्ष जनशक्तिको आकर्षण बढाउनका लागि सूचना प्रविधि विषयमा स्नातक, स्नातकोत्तर, एम.फिल र विद्यावारिधि गर्ने विद्यार्थीलाई विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको सहकार्यमा छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने र सार्वजनिक सेवा क्षेत्रमा कार्यरत दक्ष जनशक्तिलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यक्रमहरू अधि बढाइने छ।

३४. सूचना प्रविधि क्षेत्रमा विकसित नवीनतम प्रविधिको उपयोग गर्न कृत्रिम बौद्धिकता सम्बन्धी शोध, अनुसन्धान, विकास र प्रयोगलाई बढावा दिँदै यसका जोखिम सम्बोधन गर्न आवश्यक नीतिगत एवं संस्थागत संरचना विकास गर्ने उद्देश्यसहित एआईसम्बन्धी अवधारणा तयार गरिएको छ। आगामी आ.व.मा कृत्रिम बौद्धिकता सम्बन्धी नीति (ब्द एयिअथि) तर्जुमा गरिनेछ। ष्द को प्रयोग, प्रवर्द्धन र नियमनको लागि इकोसिस्टम निर्माण गरिनेछ। तीव्र गतिमा रुपान्तरण हुने प्रविधि क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्ने कानुनलाई समयसापेक्ष बनाउँदै लैजाने विषय मन्त्रालयको प्राथमिकतामा रहेको छ।

बाँकी पेज ५ मा

प्रतिवेदनमा यूरोपेली
यूनियन, संयुक्त राष्ट्रसंघ, नर्डिक-
बाल्टिक क्षेत्र, यूआई, भारत,
अर्जेन्टिना, अष्ट्रेलिया, ब्राजिल,
क्यानडा, चिली, चीन, डेनमार्क,
फिनल्याण्ड, फ्रान्स, जर्मनी,
इटाली, सिंगापुर, दक्षिण कोरिया,
लगायतले जारी गरेका एआई
प्रयोग सम्बन्धी रणनीतिको
अध्ययन गरी तुलनात्मक
विश्लेषण समावेश गरिएको छ।

प्रकाशक/कार्यकारी सम्पादक: दीपक श्रेष्ठ, सम्पादक: दीपिका श्रेष्ठ, व्यवस्थापक: दिवस श्रेष्ठ, कार्यालय: सुन्दरनगर, मध्यपुर थिमि-३, भक्तपुर, फोन: ६६३३६५२, ९८५११०२२७३,
मूद्रण: lwDn] ckm;]6 k]]; cgfdgu/, web Portal : www.thimitimes.com.np/